

BRUD

Niv. 10

DISKAR-AMZER 1959

BRUD

ar Yez hag ar Vro

Kelaouenn lennegel drimizieg **Emgleo Breiz**

Niverenn 10

DISKAR-AMZER 1959

Komananchou :

Komanant-bloaz : 1.000 lur
Komanant-skoazell : 1.500 lur
An Niverenn 300 lur

Kas ar skridou, al liziri hag an arhant da :

« **BRUD** »
Revue littéraire d' « **Emgleo Breiz** »
B. P. 17, Brest
C. C. P. 1921-04 Rennes

Niv. 10

BRUD

Ar Yez hag ar Vro

TAOLENN

◆ MAB AN DIG :	
Mona Meznaod	5
◆ DREO KOULOUARN :	
Bruzun Bara Zegal, eun dornadig barzonegou	27
◆ FANCH INIZAN :	
Danevellou.	
Kavet maro	41
Eur holl kevrinuz	45
◆ YANN BREKILIEN :	
An Dibab	53
◆ REUN MENEZ KELDREG :	
Lazadeg kole-taro Meot	59
◆ L. LOK :	
An Alhouez Arhant	63
◆ BREZONEG BEO AR BOBL.	
R. GARGADENNEC.	
Ar Beorien	71
Yann hag ar plouz	73
Moh Maner Leskongar	77

MONA MEZNAOD

gand

Mab an Dig

*An oberenn-mañ a zo a leve, gand peb
gwir da Annig RIOU,*

Kerdanguy, Sant-Pabu.

Maner Meznaod

Pa ziskennob, euz a Witalmeze wardu Lanniliz, e weloh a nebeudou an douarou war ho tro o kaeraad, oh en em wiska gand aour ha gand perlez. Nag eo druz ar peuri, ar melchen, ar gwiniz e parkeier Kerzoñval, Sant Ibilio, Lesvenibi ha Ruzulan! Saout lard, beh warno gand o horvad hag o zeiz estlammuz o vralla, sounn o fenn, a deujo awechou da droha deoh an hent. Ne reont nemeur a van dirag tokou faout an aotrouien, ha n'int ket spontet tamm ebed gand an tammigou truilhou a beb ment hag a beb liou a zoug o merhed, evid ober an neuz d'en em wiska. Dezo an hent, tudou! Tremenit en o-hichenn dre ar foz mar kirit.

Setu Penn ar Vali, bali Meznaod, ledan, gand teir raoniell-garr. A beb tu gwez braz, leun a laboused, eun dudi! A-zehou en em zispak laouen-meur, glaz bero, traonienn kammigelluz ar milinou. Dirazom, ar mellezour karet, mellezour an eurusted, leun a huñvreoù a garantez, ar mellezour touelluz, ar mellezour sorset, ho kemero evel kement a re all, ma chomit re bell da zelled outañ. Hag evel kement a re all, bemdez da houde, er bed-mañ hag er bed all, en eur zoñjal er pez ho-peus tañvet warnañ, ho kalon en eur dridal her galvo an Aber Benniget.

Etre e zivreh e talh hag e stard douar maner Meznaod. Ar houldri ahont er beg a zeblant eun tiig toennet melen, savet gand eun itron karantezuz evid mond da huñvreal en eur pried muia-karet eet pell-bro d'ober brezel. Ar merhed gwechall, a leverer, a zoñje kalz en o gwazed a rede mor. Bremañ e soñjer dreist-oll en arhant a zigasint d'ar gêr!

An drez hag ar spern o-deus goloet, siwaz, an hent a dlee kas d'ar houldri. Ha goude, beteg ar mor, reier, du o fennou, evel chas droug karget da zivenn luskell didrouz huñvreoù an Itron. An drez hag ar spern o-deus peget beteg mogerioù ar hastell. Ar maner a wechall a zo deuet da veza eun tiegez. Mein kaer, kizellet, a weler war hourin (1) dor ar braou-kezeg, al lab, ar braou-moh. Ar mogerioù, a dlee beza eur blijadur o gwelet, a zo bremañ pennsailhet, dis-trantell evel lavreg ar Bi-Loiz.

N'eo ket an dud a vev ennañ a zo kabluze. N'o-doa ket arhant d'ober gwellob. Lojeiz a rankent kaoud d'ar vugale, d'ar chatal, búan ha marhad mad. Ar pennou braz kentoh a zo da damall. Tre-

(1) Gourin: Mên bennherez a-uh eun nor pe eur prenestr.

mazañ. Rosaervo, Meznaod, braoigou dispar va horn-bro, a dleed miroud outo da goueza en o foull. Teñzoriou evelse n'int ket d'hemañ pe d'benhont, hogen d'an oll Vreiziz. Ma vijent bet dalhet, ganto warhoaz or parreziou a vije bet savet da binvidig. Keuz re ziwezad! Kollet ar ribotadenn!

*
**

El leh m'emañ al leur, me wel eur porz kempenn, ennañ gwez dero uhel. Maner Meznaod a hoarz. Klobig ar chapel a zon ken a hell, sklintin. Maodez Meznaod e-neus kavet unan da blijoud dezañ. He dremm leun a vadelez he-deus gounezet buan kalonou ar vivilli (1), ar plahed hag oll dud Sant-Pabu. Oll, en o dilhad kaerra, int diredet d'an eured. Na pebez goul a levenez! Wardro d'an ti, war al letonenn, eo bet servichet al lein friko. Beteg an noz e oe kan ha dañsou, ha dre ar strêjou a gase da Germerien, da Gerwasdoue, an dud, oh orjella eun tammig, a embanne: « Kousked a hellom dizour-si, mistri euz an dibab on-eus! »

Eursted mistri Meznaod ne badas ket pell amzer. Edod en oll lochennoù o hedall kelou eur hinivelez, pa zigouezas hini maro ar vestrez karet. Eur verbig vihan a oa deuet er bed, med ar vamm a oa eet da Anaon.

Ar verbig koant

— Na pebez merbig dudiu, eun êl! a lavare ar re a deue d'an overenn da Japel Meznaod beb sul. He bleo alaouret a rodelle euz kern he fenn war he skoaziou, ha pa deue bannou an heol mintin dre wer-liou ar chapel da skedi warno, an dud a jome souezet ha bamet:

— Biskoaz, emedo, rouanez n'eo bet kurunet gand kement a berlez!

He ano oa Mona. Edo bremañ en he nao bloaz, bepred o vousec'hoarzin, tamm lorb ebed enni gand he hened. Rouez eo koulskoude gweled zoken eur verbig a n'eo ket troet d'en em fougeal, gand ar pez he lak, war he meno, da veza treh d'ar re all. Hag ar si fall-ze ne ra nemed startaad e wriziou gand an oad.

Eun dra all, rouez e kalonou ar merhed, a gaved hoaz e hini Mona: eur garantez heb he far evid ar wirionez. Biskoaz, eme ar skridou koz, ne lavaras eur gaou. Pa deue deiziou klouar an nevez-amzer, e kerze d'ober eun dro beteg Penn ar Vali. Dindan bolz gwer an dero, al laboused o-unan a ehane da gana evid selled outi pisoh.

(1) Mivilli = mevelien.

Neuze, Mona eo a gane, hag an hekleo a gemere plijadur o tougen. beteg Ruzulan ha Tanne, notennou tener eur werz a Vreiz-Izel. Ar verbig a gemere awechou ar wenojenn a ziskenn d'an aot. Eno, harp en eienenn, e chome pell da huñvreal, ha goude da hoari gand ar bili pe da zastum bleuniou war ribl ar ouerennig. Gwell e kave ar bleuniou-ze eged ar re a boulze e liorzic ar hastell, re rouez koulskoude, flour kenañ, digaset gand he zud-koz euz ar broiou estren. Mona a gave ganto eur hwez vad re greñv, a zave d'he halonig. M'he-dije bet da ziwaska evel dom-ni c'hwez pounner ar meskajou a skuilh war o horvou, peb hini bervez he froudenn, merhed on amzer-ni, nag a vall he-dije bet Mona da vond d'en em astenn e-touez ar boke-dou-lêz, bleuniou ar goukoug hag an dibennatuz!

Pa galede ar strêjou gand ar zehor, Mona a gerze hoaz pellob. beteg Lezvenihi, el leh m'edo neuze iliz Sant-Pabu. Ar merhed koz e toull o doriou a guzulike hag a lavare an eil d'eben: « Mona Meznaod! Va Doue! Heñvel-poch ouz he mamm! » Goude ez ee d'ober eun dro d'ar manati. An Tad Judikael a deue kercent daveti. E varo gwenn ha hir ne ree ket aon da Vona, hag e poke d'ezañ stard:

— Va baro a zo arhant ha da vleo a zo aour, emezañ en eur hoarzin.

Komz a ree aliez dezi euz he mamm, euz he halon virvidig karget a garantez. Hag en eur zizrei d'ar maner, aliez Mona, digouezet en eul leh dizro, a ouele. He mamm! Nag he-dije karet he gweled en he hichenn diouz an noz e korn an oaled, en em zastum, en eur damolodi en he barlenn dirag ar ziminal braz, evid beza lusket goustadig war boull he halon, e-pad ma taolje an tan e elfennoù ske-duz, ha ma wigourje ar grillhed gwenn e-touez an huzil. Kaoud a ree deñz he gweled aze dirazi, o vousec'hoarzin. Siwaz! Ne oa nemed eun huñvre, hag ar verbig a ouele doureg.

Koulskoude Mestr braz ar vuhez hag ar maro e-noa kemeret truez outi ha lakaet en he hichenn eur vaouez vadelezuz: Gwenola Kergouan.

Gwenola Kergouan

Eur horn kaer meurbed dispar eo Meznaod. E meur a leh en or bro e kaver lehiou evelse, kuzet peurvuia. An dud a red daveto, heñvel ouz ar melc'houed hag a yafe oll war an beveleb delienn gaol. Warni eh en em verniont, eh en em vresont, gwasoh eged merien, peb hini o klask paka eun tammig heol war e gein pe war e gov. Hag e kav dezo evelse diskuiza!

An dud a zalh hoaz eur meutad skiant-vad, a glask broiou

didrouz, plijuz d'al lagad, d'ar skouarn, ha didanuz d'ar brohen. An euriou enno a dremen en eur zirlinkad, evel dour ar goueriou, kan an evned. Pa deu ar skuizder em izili, an tregas em spered, ar melkoni em halon, e plavont dirazon, korniou dudiuz va bro. Karoud a rafen nijal da zouba enno, evid beuzi al lagenn, ar strodenn am-
eus paket, a zo staget ouzin e toullou kirin (1) ar vuhez.

Ma tiskennit eun deiz euz a Witalmeze dre Gerber ha Penn Kreh, goude bali ar gwez dero, arabad deoh kaoud aon da goll hoh amzer en eur gemer eur strêd kamm-digamm a gas betek Kerlanou. A grenn goude diskorntroia, setu dirag ho taoulagad eun draonienn zouezus, ho lakaio da jom a-zav dirazi, estlammet. On tud koz her galvas ar Roz. Torgennou alaouret gand al lann, gwez uhel a zav o fennou e kreiz ar foenneier glaz-kaol. E kreiz dismantrou eur vilin goz, gwez kerez a sked o bleuniou gwenn. Davedoh e teu kerkent evel tonnou êr yahuz, leun a hwez vad. Bourbouilh ar gourennou en em vesk gand kaniri ar grilhed, al laboused diniver. Bugale Lanbaol ha Gwitalmeze a oar e kaver eno an neizou ar haerra, re laboused n'ez eus anezo nemed aze, evel ar gegin, ar glazig, ar voualh ruz.

Ar Roz! Tud Gwitalmeze, abalamour emichañs m'emañ milin ar Roz war zouar Lanbaol, a rô d'ar vali eun ano all, na gan ket evel on hini, bali Kerlorog!

Heulit ar Froud hag e gammigellou fentuz! Savit ho penn! Etre diou dorgenn, setu touriou gwenn kastell Leztremeur, hag adreñv ho kein ar mor glaz o lintra, evel o kurunenna bali dudiuz ar Roz.

Gwenola Kergounan a dremenas he oll yaouankiz harp er vilin, en eur hastell ne jom mui eur siseurt anezañ. Merh koanta Lanbaol e oa Gwenola. Atao ez eus bet er vro-ze kanfartezed plijuz kenañ. Da zeiz he eured gand Yann Leztremeur, ouspenn tud ar barrez, e oe pedet d'al lein kant klasker bara euz a Witalmeze. Tud Gwitalmeze hirio a zo pinvidig ha leun a lorh enno gand o danvez. O zud koz a oa paour-job. A vandennadou e kerzent dre vèziou Lanbaol ha Sant-Pabu, en eur skrabad o laou hag en eur astenn o dorn evid kaoud eun tammig kreun. Marteze Gwitalmeziz e vo droug en o houkoung ouz va hleved o komz evelse. Ne ran nemed embann skridou koz, bet lod anezo e kannadig o farrez araog ar brezel. Ha goude oll, va zud din-me a dlee beza en o zouez, pegwir on ginidig euz a Borsal, stag gwechall ouz Gwitalmeze.

E kastell Kergounan, e-kichenn bali ar Roz, Gwenola a vevas laouen eun nebeud miziou gand Yann a Leztremeur. Eun darvoud spontuz a dlee dond da vruzuna o eurvad.

(1) Toullou kirin, pe toullou kurun, = toullou lehld er foenneier.

Bleizi a oa neuze niveruz war on douarou. Distrujet e oa bet gouenn an oroged, anevaled spontuz, a deue unan anezo bemdez da freuza lochenn Sant Jaoua, harp e feunteun Lanbaol. An hini diweza a oa bet greet ar stal anezañ tost da Doull al Lern, en eul leh anvet abaoue Kerlorog. Eno e-kichenn, war zouar Lanbaol, e veve d'an ampoent eur henderv da Zant Paol Aorelian, Per e ano. Chapel Kerber a zo bet savet d'hen enori. Ar Per-ze, ha nann egile, an hini braz, an hini a zalh oll alboueziou ar Baradoz, eo e-neus savet parrez Gwitalmeze. N'oa ken nemed eur paour-kêz manab klasker bara. E galon avad a oa leun a garantez. Gand meneh all e labouras noz-deiz, a laz korv, e park an eneou evel e parkeier ar bed-mañ. E hwezenn hag hini e veneh a drempas douarou Gwitalmeze, a zav enno hirio gwiniz ken puilh. Hogen tud Gwitalmeze, deuet pinvidig, o-deus kavet enoraploh kaoud evid Patron d'o iliz, hini Iliz Veur Sant Per e Rom. Ne deuont mui zoken da bedi ar zant koz e chapelig Kerber. Re zister! Ar manahig, ar paourkêzig, a dle dezañ mous'hoarzin, e lagad lemm o lintra goapauz: « Gwell a ze, emezañ, evelse n'am-bo ket da zirouestla kudennou truffennuz tud Gwitalmeze! »

Va bleizi! Va bleizi! Eet da goll, ha me ganto! Koajou a holoe hoaz an Arvor en amzer-ze. Tachennou hepken a oa digraket. Bleizi a vandennadou a deuas da redeg mêzeier Gwitalmeze, ar menez, evel ma lavaront, o planta evel bepred c'hwez en o zorohell. E prajou, e foenneier Sandrione, Leskalvar, Kervignin, e tiredent da zerr-noz en eur yudal. Anavezoud mad a ran ar horn-ze, pegwir on bet paotrsaout e ti Varharid Sandrione, Doue d'he fardono. Ped gwech n'emeus ket huñvreet er prajou-ze!

Er pardaeziou gwenn gand an erh, eh en em vodent aze, ar bleizi. Ne grenent ket gand ar riou, ar bleizi. Kared a reent ar yenienn. O gwad, o halon, eme ar re goz, a zo yen-sklas evel ar skorn. War ar pallenn gwenn o daoulagad ruz a strinke elfennou tan. Unan, ar breñva, ar barreka, o roue, a zav war eur garreg. Grik ebed ken: emañ o rei e urziou. Sounn e skoarniou e skrab, hag e hoari gand e stammioù, en eur skrigna e zent, bizied askorn hir, lintruz, strafuilhuz.

Ha setu war e dro an oll vlezioù o kregi adarre da youhal. Spontet, ar hizier-noz a dav. An oll anevaled en em zastum, kroummet o hein, en o zoullou kuz. An douar a-bez a gren. A-benn-herr, dreist ar goueriou, an toullou kirin, ar poullou, ar hleuziou, binter o rêr, e kerzent d'ar red-tan, warlerh o roue, d'al lazadeg mezvuz.

Eur hi bennag a gred harzal: kerkent eo distripet. Ha dao d'ar zaout ha d'ar hezeg! Bleñjadennou estlammuz saout o vervel! Ar hezeg a zaoulamm en eur hourrichal. Ar bleizi, leun a hlaourenn ouz o stammioù, a lamm war o hein, a ziframm o moue, a zank en o

chouk, betek ar mell-kein, o dent skilfeneg, hag a fardiglae e kouezont, dre ma sinkl a beb tu o gwad tomm, gwin ar bleizi.

Evel traou diempennet, e youhont bremañ en eun dizurz spontuz, ar bleizi. Hag e lonkont, hag eh evont, hag e rodellont, e vramont, hag e hoarfont a bouez penn, ar bleizi. En o lochennou soul, an dud a skrij, a skrign o dent: « Daoust ha morailhet mad an nor, Goulhen? N'eo ket diëz e divarha. Kerz d'ober eur zell! » — « Serr da hinou, bidanell, ha kousk! »

Den ne gousk, hag ar plankennou a gren gand o horvou. Er zizun diweza, e Treouergad, daou vugelig a zo bet sammet diouz o havell gand ar bleizi. Gand m'o-do awalh gand kig ar hezeg hag ar zaout!

Beb an amzer e veze paket eur bleiz bennag, unan mahagnet, maro an tri balevarz anezañ, seizet e ziadreñv gand ar hatar, ar gozni. An hini en-deveze an eurvad d'e zastum hel lakae en e garr, hag a gerze gantañ da droia betek ma ne helle mui herzel gand ar flêr. An dud, foug e enno dirag unan euz o enebourien varo, a veze brokuz e-kenver ar marheg dispont, a live dre ma kerze, dre ma eve, muioh-mui a hevier, evid leunia e hodellou. D'an noz warlerh e tirolle, gwasoh-gwasa, safar diaouleg ar bleizi.

Er vro ne oa mui nemed spont ha dismantr. Ne helled ket padoud. Red e oa d'an oll en em gleved evid ober brezel d'ar bleizi. An Aotrou a Dremazan a vodas en e gastell an oll aotrouien diwardro. Kerzoud a rejont wardu koajou Kerlerh gand o chas ar gwella, goafou lemm, gwaregou ha soudarded. Harp er Gorellou, e teujont a-benn da goueza, en eun toull sab etre an tergin, war gorv ar bleizi kousket.

Na pebez emgann, tudou! Ar chas, ar varhegourien, ar zoudarded, a zailhas en eul lamm. Ar goafou a zankas er hrehin kaled. Dispak o dent, an tan en o zellou, ar bleizi a glaskas enebi hag a zrailhas ar chas. Gwad a zinkle a beb tu, Biskoaz ne oa bet klevet er vro kement a youb. Kaer dezo lammed-dilammed, glaourenni ha yudal, an houarn hag an dir a rafourche en o hov, en o bouzellou, hag o hasas a stok korv d'al leton, ar bleizi. Triweh a oa astennet er peuri. Yann a Leztremeur e-unan e-noa lazet pemp anezo.

Daou vleiz a jome. Gellet o-doa sevel war eun tammig karreg. Sounn o skoarniou, dispak o divesker, e hedent. Edo ar varhegourien hag ar zoudarded o vond da zailha warno gand o goafou ruz-tan, ken e oe gwelet, en eun taol krenn, gand eur yudadenn skiltruz, an daou vleiz o lammed, o nijal, uhel dreist pennou an oll, hag o vinta o rêr evid saludi ar vrezelourien, digor o genou.

Koulskoude, arabad klemm. Frouezuz oa bet an emgann. An aotrouien en em vodas e milin Kerleh, el leh m'edo chomet o hezeg. Sehed o-doa, ha n'eo ket gand dour na gand lêz-ribod eo e vez torret sehed brezelourien. Nag a levenez, nag a jolori! Aotrou ar Harpont, kosoh eged ar re all, a roe, en aner, kuzuliu fur:

— Taolit evez, emezañ, ne anavezit ket ar bleizi hag o imor fall. An noz a deu. Gwellob dizrei d'ar gêr! Sellit mad a-gleiz, a-zehou, a-dreñv! An daou vleiz tehet kuit a zo eet da glask skoazell. Me a zizro kerkent d'ar Harpont. Grit evel don!

Neuze evel bremañ ne zelaoued ket nemeur ar re goz. Anellerez! Anellerez! Evel ar re all, Yann a Leztremeur a gemeras e amzer. En noz du e kane a-bouez e benn en eur dremen dre Houranou. Edo el leh a anver bremañ Kroaz ar Bleiz, hag e kane atao. Dreist ar hae uhel daou vleiz spontuz a lammas warnañ, ken têt ma ne hellas ober eur siseurt d'en em zivenn. Kerkent edo mouget ha dispennet. E loan a hellas tehoud d'an daoulammou ruz, hag en em gavas e unan e maner Kergounan.

D'an deiz warlerh, eur sklabezig gwad, tammigou eskern, setu oll ar pez a jome euz ar marhegour dispar, Yann a Leztremeur.

**

Biskoaz ne ankounac'haas Gwenola Kergounan he gwaz Yann. An nebeud miziou priedelez o-doa bevet ne oant bet nemed levenez ha karantez. An intañvezed, gwechall koulz ha bremañ, a deu buan da zilezel soñj ar re o-deus karet, hag a-veh tremenet ar zervij deiz ha bloaz (ha hoaz ma teont betek eno!) n'o-deus nemed eur hoant, koueza gwellob eged d'an dro genta. An amzer dremenet, ar promesaou ar haerra, a vez sebeliet gand korv ar paour-kêz pried. Ar vuhez a zo aze o koroll. Hag ar merhed a gav gwellob koroll eged gouela.

Gwenola, kent koant gand mousc'hoarz dudiuz he ugent vloaz, ne falvezas ket ganti ober evel ar re all: intañvez e chomfe. Pa deuas an Ankou da zamma rouanez Meznaod, Gwenola Kergounan a zilezas he hastell evid mond da skoazella he henderv, ha dreist-oll da zevel ar paourkêzig Mona. Evel ma vije bet he mamm e karas ar verbig adaleg ar penn kenta. Euruz edont o-diou en eur gichenn. Morse ne glaskas Gwenola trei wardu hi he-unan hepken kalon ar verbig, evel m'o-dije greet kement a re all.

Per Keravel

Tiegez gagn (1) a oa e Meznaod: tri-ugent buoh hag eun ugent bennag a gezeg. Leun a dud a veve wardro d'ar hastell, plabed, mi-villi, devezourien. Mona en em blije kenañ en o zouez, ha pa helle e kerze ganto d'ober eun dro da barkeier Ruzulan, da foenneier Brezehen. D'ar pardaez he stijadur oa mond gand Jef an Amil da gas ar zaout d'an dour da lennig Pont ar Roudouz.

(1) Gagn: pinvidik meurbed.

An hini a blijje ar muia d'ar verhig oa Per Keravel. Paket e-noa al lezano-ze abalamour m'edo ganet en eul lochenn harp e strêd Keravel. Per a dostae bremañ ouz e bevar ugent. Eur marvailher dispar oa bet atao, ha seulvui ma kosae, seulvui e kreske niver e istoriou. Ar re vraz koulz hag ar vugale a jome digor o genou e-pad euriou d'e zelaou. Kerkent ha ma wele goude mern-vihan moged o sevel diouz siminal al lab, den n'en-dije gellet derhel Mona. Per Keravel a ree tan dindan ar podad. Ar verhig a rede d'azeza tost dezañ, war ar zichenn, pe zoken war e varlenn. « Eun istor. Per! » Daoulagad lintruz Mona a bare digor braz, ha Per Keravel a gase he speredig e broiou dudiuz, evel ma kaser eun dañvadig war beuri glaz ar menezioù.

Ar wirionez hag ar faltazi en em veske evid liva taolennou dispar. Per a oa deuet da gredi e-unan en huñvrou krouet gantañ. Gwelet e-noa, ya, gwelet ar strobinnellou gand e zaoulagad e-unan!

Diotachou, sorohellou, a leverot. Ni, tud desket, ne vezom ket kaset da baka morilhoned. Echu amzer ar falz kreañsou, amzer an deñvalijenn! Ni zo paotred ar sklêrijenn!... Eur vran goz o koagal, eur hi o harzal d'ar maro, diou gontell kroaziet, emaint o krena, paotred ar sklêrijenn! Hag e klaskont d'ar red-tan an tammig « gri-gri », a zougont en o herbhenn evel ar vorianed, evid o diwall a beb droug, paotred ar sklêrijenn!

Nag a gaouz a zo bet goude ar brezel euz ar rojou tan a deue da droidellad war on tro, enno tud heñvel ouz gweskliidi! Meur a douseg euz or hantved o-deus kredet er seurt traou. Heñvel-poch int ouz ar strobinnellou a welas. Per Keravel meur a wech e foenneier Kerouant.

Dre an hentchou diwardro e tigouezent, o dilhad marellet o lintra gand bannou voulouz al loar. Dirag peb poull, dirag peb eienenn, e choment eur pennad a-zav, evid ober eun dro zañs. War al letonenn vraz eh en em gavent oll, dorn ha dorn. O han a zave ken kaer, ken souezuz, ma chome ar hizier-noz, ken niveruz e Kerouant, hag ar raned o-unan, mud evid o zelaou. An dud, avad, ne dleent ket chom da dorta. Kerkent ha ma klevent ar han boemuz, gwella tra o-doa d'ober, tenna o boutou ha tehoud d'an daoulamm. A-hend-all edont kelhet ha strobinnellet. Meur a hini a zo bet paket, e-pad an noz-pad, gleb dour-teil o c'hwezi, an eonenn o tond euz o genou, e lamment, e tilamment, evel diaoulou en dour benniget, ha d'ar beure e vezent kavet, abafet, o tidana en eur poullad dour.

Den ne gomprenas morse eur begad e kanaouennou dudiuz ha mezvuz ar strobinnellou. Euz eur bed all e teuent. Nozveziou e vezent klevet o youhal kreñv, o lida eur goul bennag. Hag e taolent a beb tu boulou tan, goulou-red, a nije, poulzet gand an avel. Aliez e teuent dre vali Brezehen, ar Hoad-Tailh, d'en em deurel er mor er Poull-Du, en traoñ da Veznaod. Kerkent ha goulou deiz, ar strobinnellou a ge-

mere o hirri-nij, didrouz, na wele den, hag e nijent uhel-uhel, war bannou kenta an heol o sevel. E prajou Kerouant, Kergliidi, Kerlagadog, oa êz gweled ar geot, leun a dachadou breset.

Ar verhig a grede oll ar pezh a gonte Per. Ne lavare ket a hevier, pegwir e krede beza o gwelet. E gwirionez n'e-noa gwelet morse netra... C'hwî a zo gwall asur, paotred! Perag ne ve ket deuet tud disheñvel ouzom da droia war an douar? — « Deom en or harr-nij d'ober eun dro, el loar eo re yen », a lavare ar gweskler d'e weskle-denn. Hag e teuent a vandennadou, evel ma tired an dudchenti! bremañ da dremen an hañv war aochou didanuz or bro. Gouzoud beva a ra ar gweskliidi. N'ez eent ket da glask trabaz ouz an dud. O lezel a reent da gousked hag e tibabent eul leh dizro evid o beilhadennou. Eun taol farserez bennag, ne lavaran ket, da unan re hir e fri!

Er foenneier e oa gwechall bleuniou kalz dudiosoh hoaz eged ar re vremañ. Peb gweskler a zastume eur guchennad d'e weskle-denn, ha bleuniou an douar, bleuniou c'hwez vad or Breiz a skede d'an deiz warlerh en o ziez.

Perag, ma teuent gwechall, ne zizroont ket ken? A zo eun istor all! D'am zoñj din-me, o-deus aon da derri o divesker gand an neud orjal a lakaer bremañ a dreuz hag a hed, kamm-digamm, war-dro paour-kêz korv or bro. Spontet int bet marteze, ar gweskliidi, gand ar bolejou a gouezas ken stank e-pad ar brezel. — « Deom da veilha d'eur bed all, emezo. Tud an douar a zo greet ganto. Mond d'en em laza p'o-deus kement a blas da zañsal! Emaom e riskl da baka pouloud. Gwasoh eged tousegi int deuet da veza, pennad! Deom ahalen, re zod int! »

An Aotrou a Veznaod

Teodou fall o-deus labezet gand o glaourenn an Aotrou a Veznaod. Greet o-deus anezañ eun den digalon, ivoulog, dare da werza e ene d'an diaoul, koulz hag e verb, dre eur garantez direiz evid madou ar bed-mañ. Er skridou koz, leun a wiad kivnid, warno roudou razed, furchet ha difurchet ganin, n'em-eus ket kavet eur siseurt hag a rofe din tro da zoñjal e oa eur gwall zen. Er hontrol! Maro e wreg, evel eur gouli a jome war e galon. Biken ne deuas en e benn ar menoz da zimezi endro. Re zudiuz oa ar bleuniou dastumet hed ar bloaveziou a levez. Dezo o-daou edont. Den all ne daolfe warno an disterra taol lagad. Nag e oa moumounet Mona gand he zad! Bale a reent o-daou dre ar strêjou bihan. Hag e pake dezi mouar du, kraon kelvez a dorre gand e zent evid rei d'ar verhig. Pa deuas da veza brasohig, e oa fouge ennañ, o weloud he hened o kreski gand an oad. Mona a blijje dezi an dilhad kaer : — « Ar pezh a giri, va merhig, gand ma ne ve ket re dreist ar re all! »

Pounner, sammuz, e teue da veza e garg. Eur gwaz e-unan, dister ar stal gantañ da gas eun tiegez en dro. Ar wreg eo a ra tiegeziou kaer, hi eo ene an ti. Ganti emañ las ar yalh, hag eun dra vad eo. Araog prena pe werza, an ozah a houlenn ali e hini goz : — « Eun tammig lab nevez a ve mad sevel. Soaz, evid an ostilhou e-pad ar goañv. » — « Ya, Per, med wardro d'an ti ne rafe ket a zroug ken-nebeud ober eur hennenn. Kement hag ober, ar vañsonerien a ray deom eur riblennadig simant. Bremaig emañ Janig en oad da zimezi, Per. Poent digeri hent d'an ojenourien ! »

Awechou e teu soñjou du e penn an ozah. Gand ar barr kazarh e vo riñset an irvin o poulza. — « Alo 'ta, randoner ! eme e vaouez, n'eo ket fall ar pez e-peus greet beteg-henn. N'oa ket hir ar peuri ganeom bremañ ez eus deg vloaz. Hirio e hellom lakaad amann teo war or bara, hag eva lêz dienn dre zienn. » Ar paotr a denn adarre e baltog, ha barreg d'al labour.

Ar gwaz e-unan a rank klask ennañ hepken an nerz da gen-derhel eneb an taoliou yud a sko dizamant ar vuhez. Soñj am-eus da veza gwelet eun deiz goude merenn eul labous-noz kollet e teñvalijenn an deiz. Miaoui a ree truezuz. War e dro an dorhaniked, ar bohoud-ruzig, al laboused dour hañvouez, ar pinted, ar filiped, laboused bihan ken koant hag a zeblant ken karantezuz, o-doa greet eur helh. Peb hini d'e dro, dre ma yoube ar re all o levenez, e sailhent warnañ, e skrabent e benn gand o ivinou, gand o beg, didruez, o blaouri gand naon gwad. Al labous-noz koulskoude n'eo ket o enebour. Pa wel sklêr e hellfe o lonka. O lezel a ra da gousked. Perag neuze ober poan dezañ ? Abalamour n'eo ket heñvel outo ! En eun ti ivez e ranker beza daou. Ma n'eo ket heñvel ouz ar re all, dao dezañ !

**

An Aotrou a Veznaod a glaskas derhel penn. Poan e-noa gand e vivilli, muioh hoaz gand ar plahed. Ar methed, pa ne vezont ket dimezet, a zo traou diêz da ren : — « Ne anavez netra war ol labour. Ni hello bremañ ober an neuz, ne welo ket eur siseurt ! »... « Eur gwaz heb gwreg ? Eur pesk da baka. Dispakom on higenn ! »

Kaer d'ar methed c'hoari, e lakaas an aotrou urz vad en e di hag e chomas eun gand e hent. Karoud a ree kenañ e gastell. P'edo nevez dimezet, da zerr-noz, e-kichenn ar ziminal vraz, leun a blaouiadenn, e leze da nijal evid e vuia-karet an huñvreou a deue en e benn : — « Bremaig, emezañ, ar maner a lintre e douriou melenet dindan bannou diweza ar huz-heol. Ma vijent uhellob, e ve kaerroh hoaz, rag bremañ int beuzet e-touez ar gwez braz. » Siwaz ! E-unan e chomas.

Evid e verbig e-noa kendalhet an emgann. C'hoant e-noa da wellaad e diegez, hag e klaske an doareou nevesa evid tenna muioh

euz e zouarou. Avi a oa outañ ha drailh a veze diwar e benn e maneriou Kermerien ha Kerwasdoue. Kaer e bismigad, e talhe sounn e benn.

— Tadig ! me a garfe kaoud dubeed, a lavaras dezañ Mona eun deiz. Ar houlmed a nij er hoad ne hellan ket o faka. O ! M'ambije daou pe dri da hoari !

— N'eo ket daou pe dri, kant eo az-pezo, va merbig !

Hag e savas dirag Aber kaerra or Breiz koanta kouldri ar vro.

Dirag ar mor glaz o vouskana, Mona a bigne war eur garreg zu. He lostennig wenn, en avel, a ree dezi evel eskell. War he zro e hournije an dubeed gwenn-kann. Lod a ziskenne war he skoaziou, war he fenn, hag e ree dezo allazig.

Ar Brenn Du

Euz a beleh e teue ? Den n'her gouie. Savet e-noa eul lochenn en tu all da boull-dour Meznaod. Er penn kenta ne zarempredas den. Ne veze wardro iliz, ha d'ar zul, evid ober goap, e pale en e liorz. Eun tamm douar e-noa prenet digand eun aotrou a Lanniliz, rivinet gand ar vuhez fall. Dizale e prenas tammou all, hag an oll diegeziou anvet Brenn Du a deuas da veza dezañ a leve. Euz a beleh e-noa arhant da brena kement-se ? It da weled ! Hervez ar paperiou koz, e teuas buan ar Brenn Du da veza unan euz ar pinvidika er horn bro. Tud a gavas d'e zervicha, en eur ginnig dezo arhant awalb. Lod d'an ampoent o-doa ezomm labour evid maga o gwreg hag o bugale.

Wardro d'an ti nevez livet ruz, e-noa savet mogerioù uhel ha ledan. Den nemed tri vevel a fiziañs ne helle mond en diabarz. En noz e weled o sevel, diouz eun doare tamm govel e penn an ti, elfennou tan. Petra raed eno ? An ozah a veze gwelet aliez o solded piz ouz an douar, o kemer, e podou, dour euz an toullou kirin er foenneier. Lod a lavare beza e welet, e kreiz nozveziou teñval ar goañv, o lakaad goulou-red da zével euz lagenn ar prajeier, en traoñ da Ruzulan. Dizale en em lakeas da vond wardro ar chatal klañv. Ober a ree warno a beb seurt jismaiou, rei a ree dezo louzeier a hiz nevez. Lod a baree, êz deoh gouzoud, ha lod all a varve, êz deoh gouzoud ivez. An traoù a hiz nevez a blij atao d'an dud, ha pegwir e parea hinien-nou euz ar zaout hag euz ar hezeg, ar Brenn Du a deuas dizale da veza brudet dre ar vro a-bez. Er penn kenta ne houlenne netra evid e labour : — « Ne vez ket en iliz, eme verhed ar poullou, med kalon vad e-neus ! » Goude e houlennas, nann arhant, hogenn eun tamm labour bennag wardro d'e di, d'e zouarou, diwezatoh muioh-mui. Hag evid parea ar chatal e kemenne d'ar wreg ha d'an ozah kemer perz en e jismaiou digristen. An diotachou a lakae an dud d'ober a oa mantruz diaouleg, ha gand ar vez e kavan gwellob tevel warno.

Lod, kristenien penn-kil-ha-troad, a glaskas enebi. Neuze avad, e oe gwelet ar Brenn Du, ar sorser, oh imori. Saout a golle o liou, kezeg a yee e tig, en desped d'ar broaziou dero staget war doriou ar hreier. Ar chatal a youhe en noz, a zirolle, strobinellet.

An aon a grogas en oll. Ar sorser a stardas ar zugellou. Al labour-sed diot a oa paket en trap, gand « an den a galon vad » ! N'eo ket hepken Santiz-Pabu, hogen Landedaiz, Lanbaoliz, zoken paotred Gwitalmeze ha Plougin, a ranke bremañ bale dres hervez faltazi paotr an diaoul. Mestr e teuas da veza war beb tra, war an douarou, ar chatal, an tiez, ar yalhou, ar horvou zoken. Amzer teñvalla istor or hornig bro a oa o vond da ziroll. Ar veneh, den n'o zelaoue mui. Ar feiz a jome e strad ar halonou, med ar sorser a zelle, a zikoueze kil e zorn. E kuz hepken e helled kenderhel da bedi.

E tiegez ar Brenn Du e veze noz-deiz tud o labourad. Noz-deiz e save moged eur ar hovel. Kirri a deue en deñvalijenn, den ne ouie euz a beleh, o karga, o tiskarga, leun a vicherourien, a hoarze, a langache, ha den ne gompren eur siseurt en o haozjou. An tan a zave awechou da sklérjenna an Aber a-bez, beteg Meznaod.

Koza a ree ar Brenn Du. Eur mab e-noa, kaset gantañ d'ar skolachou da bell bro. D'e driweh vloaz e tizroas da Zant-Pabu, doare eur muntrer warnañ, daoulagad diaoul, baro hir, eur fri tort, kranou skillfeg. Gwasoh kalz hoaz eged e dad en em zeskas beza. Kalon ebed, c'hoant bresa peb tra war e hent. Ar merhed yaouank a yee da guzad, sponter, kerkent ha m'her gwelent o tostaad. D'ezañ oant koulskoude, evel m'edo dezañ ar vro a-bez. Sounn e benn bleveg, uhel e zell, e kerze war e loan, dre greiz an ed dare. Den ne grede ober dezañ eur rebech. Truez ebed ouz ar paour, ouz ar reuzeudig !

Ar sorser koz a varvas. Ne oe galvet beleg ebed war e dro ha ne dremenas ket e gorr dre an iliz. Eun toull, mañsonet war e dro, a oe greet dezañ en eur park, ha diskennet ennañ e-pad an noz an arched houarn. Eur mellad goloenn a oe lakaet warnañ. Tud Sant-Pabu a lavar e yeas korv hag ene gand an diaoul. Kavet e oe ar bezse, n'eus ket kalz a vloaveziou, en eur park da Job ar Vailhant, arched ebed ennañ pa oe digoret.

Ar mab, e penn an tiegez, a deuas da veza gwasoh-gwaz ouz an dud. War e dro e veze atao eur vandenn chas spontuz. D'ar re-ze hepken e ree kamambre. A greiz oll, evid an disterra digarez, kenta e veze gwelet en imor ruz, o skei a daoliou boutou, a daoliou pil-prenn gand e zervicherien, hag e youhe : — « Me eo ar mestr, ha mestr e vezin war beb tra er vro-mañ. Baleit striz er zugellou, pe e kousto ker d'ho ler ! »

Kalz terruploh sorser oa hoaz eged e dad, ha ne veze ket nehet, pa venne unan bennag enebi outañ, evid teurel bilim war ar chatal ha strobinnella tiegeziou a-bez.

Eun deiz edo leun a dud o kempenn keuneud er Hoad-Tailh

dirag maner Meznaod. Ar pardaez a ziskenne ha bannou alaouret a deue da lakaad da lintra deliou ar gwez dero ha mogeriou ar bastell. Ar Brenn Du en em gavas er waremm. Kroaziet e zivreh, e chomas eur pennad da zelled etrezeg ar maner. Setu ma oe gwelet o sevel goustad e vreh, e zorn serret a grene. Hag e youhas, skrijuz : — « War va hent emañ, ar hastell daonet ! En e boull e kouezo. M'her bruzuno ! »

Rivin Meznaod

— Aotrou ! Aotrou ! An hent dindan douar a zo bontet !

D'ar red e oe klasket e zistanka, rag evid kuzad tud ha sujidi ma tigouezfe brezel, e oe red mad e gaoud prest atao. Kaer oa ober, pa veze renevezet ar voger en eul leh, setu ma tizabe en eun tu bennag all. Miziou ha miziuo oe labourer warni en aner.

Ar hleñved a grogas er chatal, en dubeed da genta. O eskell kouezet, ne nijent mui. Prestig goude e vezent kavet astennet, maromik. Trumm, ar zaout a oe taget : peder a varvas, ar re all a jomas diléz, teir a gollas o leue. Teir gazeg a bakas taoliou-gwad, unan all a varvas en eur drei.

— Sorser Brenn Du a zo o c'hoari e baotr ganeom, a lavare Per Keravel. An aotrou ne grede ket, teñval e benn, e klaske kompren, ha ne gave den da damalloud. An darvoudou a zeblante dond anezo o-unan da zailha warnañ, evel tarziou mor fuloret. E unan-penn e ranke enebi outo, derhel eneb ar blanedenn, dre garantez evid e gastell, evid e verh, da zerhel dezi ar berlezenn kizellet dispar a-hed ar hantvejou gand he zud koz.

— « Aotrou ! Aotrou ! N'ez eus mui a zour er puñs ! » Badi-nella a vennas an aotrou. Eur puñs doun kenañ ! Ennañ dour sklér ha fresk forz pegement ha n'eus forz peur ! Gand sailh an dour ne deue mui er-mêz nemed eur gwiskad pri melen. A-bouez eur gordenn e tiskennas eur mevel d'e riñsa. Pa bignas d'al laez, goude eun eur pe ziou, e lavaras : — « Ar wazenn ne ro mui netra ! »

Taol souezuz, pegwir ne oa ket bet a zehornez ! Penaoz ober heb dour e Meznaod, puñs all ebed tro wardro ? Evid kaoud dour red dizal ez eus eur hard eur bale a beb tu. Evid kerhad dour da eva, e ranked mond beteg ar manati, el leh anvet Lezvinibi. Penaoz e ve greet, ma rankfe eun deiz tud ar hastell chom a-dreñv kein ar mogeriou, kelhiet gand an enebourien ? En taol-mañ oa greet a grenn ar stal gand Meznaod. Tud deuet gand gwial da glask dour ne gavjont netra.

Eiz deiz bennag goude, e krogas an tan en eul lab, ha klasket

oe e vougá gand dour hañvouez. Poan gollet ! Dre bras Doue n'edo ket stag ouz ar zavaduriou all.

An aotrou a Veznaod ne gouske mui. Perag kenderhel bremañ da stourm ? An teñzor kaer lezet gand e dud koz, hag e oa karget da ziwall ha da gaeraad, e-noa etre e zaouarn kollet e dalvoudegez. Ar hastell heb dour... eun dra didalvez ! Ar hastell heb dour... a gouezo en e boull, rivinet, bruzunet.

Deus ganin d'al liorz

War hent Sant-Pabu da Witalmeze e weler hirio hoaz mogeriou goloet a ilio, kastell koz Rosaervo. Ne oa ket d'an ampoent ken talvouduz hag hini Meznaod, hogen tud vad a veve ennañ. Di e teuas Mona ha Gwenola d'en em zizoania en deveziou trubuilhuz. Tud Rosaervo a wele frêz al labour a-zindan renet gand ar Brenn Du evid freuza Meznaod. M'o-dije gelllet kaoud tro warnañ ! Med diaouleg oa e ardou hag an diaoul den ne wel e roudou. O digemer ne yenaas tamm ebed e-keñver o mignoned a Veznaod. Ne oant ket heñvel ouz tud a vremañ, a vuzul o mousc'hoarz diouz ho tanvez. Ma n'ho-peus mui netra, mourrou hir hag ar chas war ho lerh !

Ar hontrol, biskoaz ne oa bet ken tomm an digemer e Rosaervo. An aotrou, an itron, ar verh hena ne glaskent mui nemed kaoud an tu da gennerza, da skoazella o mignoned er boan, ha da denna euz an toull kirin ar paour-kêz aotrou a Veznaod.

Hirio koulskoude oa nehet kenañ ar pennou. Fall ez ee an traou gand an ozah a Veznaod : — « Koll a ray a benn ! » eme Wenola. Mona, azezet war eur skaoñ, harp en oaled, a zelaoue Jenovefa, merh Rosaervo, o klask he laouenaad gand he marvailhou. Siwaz ! Re bounner e teue ar zamm da boueza war he halonig !

An nor a zigor. Eur paotr yaouank seder a deu a benn-herr er zal.

— Erwan ! Erwan ! eme Jenovefa, en eur lammed etre e zivreh. Erwan, va breurig !

Abaoue daou vloaz e oa eet da bell bro, da skol an armou, hag e tizroe d'ar gêr heb beza kaset kelou. Goude beza poket d'e dud, e teuas daved Mona. Hen anaoud a ree a bell zo. Dirazi koulskoude e chomas evel mantret. Gwelet e-noa oh ober e dro bleuniou kaer, hini ebed par d'al lilienn a zispake he deliou dirag siminal e di. Soubla a ree he daoulagad, med o gwelet e-noa eur pennadig o para, o leski, hag e klaske o lakaad adarre da bara warnañ.

Alaz ! Ar berlezenn hirio ne oa war he zro nemed dismantr, paourentez. Ne oe ket pell Erwan Rosaervo evid gouzoud ar pez a

dremene. Goude eur gomz bennag d'e dad, e tizroas wardu an oaled : — Mona, emezañ, deus ganin d'al liorz !

Kalon Mona a lamme têr. Soñj a deue dezi euz ar pardaeziou a wechall, pa hoarient, bugale, el liorz-se endro d'ar gwez avalou ha d'ar gwez per. An dorn a gare rei, an alies a ma helle, da Erwan, hag e hoarzent euruz o-daouig. Klask a reas diarbenn an enñvoriou tener. Ne hellas ket, hag a greiz oll, e-kichenn ar poull, e tirollas da ouela. Diou vreh kercent her stardas :

— Mona, va dousig, n'emañ ket ar mare da ouela. Me da gar, Mona !

— Erwan ! Erwan ! emezi, en eur lakaad he fenn ouz e skoaz.

— Chom aze eur pennadig, va Monaig, me da luskello goustad.

— Nann, nann ! D'ar gêr eo poent din mond da skoazella va zad.

— Disul me a yelo da Veznaod, gand eur boked balan, d'az koulenn, Mona !

— Gwechall, ya, Erwan !... Huñvreet em-eus meur a wech da weled e-kichenn ar houldri, dubeed gwenn o nijal wardro d'az penn, o renta enor da vestr nevez ar hastell. Hirio ar maner a gerz d'ar rivin. Te a gavo n'eus forz peleh gwellob egedon.

— Mona, ne houlenann nemed eur hastell, an hini kaerra er bed, da galon ! Piou a bako ar bouchig bihan dirollet a lamm dreist ar haou ? Piou a bako ar had mezzvet gand an heol tomm ha c'hwez vad ar glazenno ? Eveldo va halon a zaoulamm davedout.

— Me va unan n'on ket evid he faka, ken têr e kerz warzu ennout. Den n'he fako. Erwan ! Eo, te ! Dibalanet e teu d'he glud, aze harp en da skoaz ! Erwan ! Erwan !

Hag her stardas muioh hoaz, en eur bokad d'he jodou tomm-bero.

E strêd Penn ar Vali

Mona n'he-deus kuzet netra ouz Gwenola. E-touez ar houmoul du tamolodet war vaner Meznaod, steredenn ar fiziañs a baras. Erwan a deuio ! Heñ a gavo an tu da ziarbenn an droug ha da lakaad endro eurusted e kalon frailhet an Aotrou. Maudez a blije dezañ gwechall e weled o tond an alies a gwella da Veznaod :

— N'eo ket euz ar pinvidika, hogen ar madou zo didalvez e-kichenn plegou frealzuz eur galon. Na pebez neizig flour e vije da galon va merbig !

Ha pa guitaas Erwan ar gêr evid mond da skol an armou, e soñje tad Mona, teñval e benn:

— Pell euz ar vro e kavo merhed all da blijoud dezañ. Mona a vezo re zister evitañ. Ar garantez a zo evel eul louzaouenn, êz da ziframma pa n'eo ket gwriennet doun. Pa 'z eo sanket mad ar gwri-ziou en douar, evel re an teol, kaer ober, kaer c'hwennad, e chom anezo da viken.

Mona a gavas he zad er zal vraz, e benn gantañ etre e zaouarn :

— Tad, emezi, Erwan a Rosaervo a zo en em gavet er gêr, ha disul e teuo d'ho kwelet.

— Hañ, ya, emezañ, diseblant. Ne lavaras ket hirroh. Mona, siwaz dezi, he-doa c'hoant da lezel gand Erwan ar garg da zigas d'he zad ar belou a levenez.

Ar pardaez a deue, eur pardaez dudiuz. An Aber a lintre, laboused gwenn Sant-Paol o nijal, o c'hoariellad warnañ. Ar piked a ranouelle gand o strakell er gwez uhel. E-touez al lann melenn diou durzunell a gane o harantez. Ez eo displega ar pezh a weler, ar pezh a glever. Med piou a hello liva morse ar pezh a dremen e pennig eur plah ugent vloaz, pa deue da voudal ennañ mor ar garantez ? An huñvreou, laboused skañv o askell, a nij wardu warhoaz, en eur droi-dellad en o dañsou mezhuz. An neiz ganto a zo stummet, neza a reont ar gloan kuñv, an dantelez arbantet, kinkladur an neizig.

Diskenn a ree Mona en eur gana wardu ar vilin. Yann goz ar miliner a oa eno, azezet e toull an nor, evel ouz he gedal :

— A, Mona, emezañ en eur vousec'hoarzin, laouen-meur oh hirio evel eur pintig ! Dizroet an dousig, dizale e vo an eured !

— Re vuan, Yann goz, ez a ar heleier, ha hoaz ma ne vez ket faout er bleier !

— O, to, to!... Daoust ha va merhig a wechall a glaskfe bre-mañ liva gevier da Yannig goz ?

— Ne rin ket ! Atao oh bet ken hegarad em-heñver. Ped gwech n'on ket deuet amañ pa vezen inouet ! Ha dre ma troe ar vilin, c'hwia a gane din kanaouennou ken plijuz !

— O hana a rin adarre dizale, da zevez hob eured. Gouzoud a reom ar pezh a dremen, hag emao ganeoh er boan. Warhoaz e vim ganeoh el levenez. En eur zañsal, merhig, ni a ambleudo dindan on treid amzer an trubuilhou, hag an heol a zavo adarre lugernuz war gastell Meznaod.

— Plijet gand Doue e ve gwir ar pezh a livirit, Yann goz !

Ar huz-heol e-noa taolet aour a zahadou en dremwel, er mor, er gwez, er haëiou, er strêjou. Mona en em gave harp e Penn ar Vali, pa glevas, a-dreñv he hein, eun tolimpi spontuz. Eur marh d'ar red-tan ruz a deue daveti, hag e chomas a-zav, krenn, en he hichenn.

He halon a lammas. Dirazi edo an enebour diaouleg, ar Brenn Du. Redeg kuit a zaoulammou ? Re ziwezad !

— Dimezell, me a garfe komz ouzoh.

— Aotrou, emezi, n'her rin ket ! Va zad a zo er hastell. It d'e gaoud, mar kirit.

En eur mor aour edo ar plahig. Biskoaz ar sorser n'e-noa he gwelet a gen tost. Biken n'e-nije kredet edo he hoantiri ken dudiuz. E galon a lamme. Dezañ oa ! Dezañ e vije peb tra er horn douar ! Dezañ e vije dre gaer pe dre heg, perlezenn an Aber, ha nann d'eur hoz tammig aotrou euz a Rosaervo ! Euz e zaoulagad e teue tan. En entremar e chomas eur pennad, ha gand eur vouez a wirike evel eun nor o serra, e lavaras :

— Mad, dimezell, mond a ran da weled ho tad.

Ar marhad euzuz

Pebez souezenn e Meznaod, pa oe gwelet e tal an nor ar Brenn Du war gein e loan, gwisket kaer evel eur marheg euz palez ar Roue, o houlen beza digemeret gand an Aotrou !

Hemañ a oe souezetoh hoaz eged e dud. E enebour gwasa, an hini e-noa tennet digantañ e zujidi, an hini a oa penn-abeg, sur awalh, d'e oll waleuriou, an hini ne guze tamm ebed e gasoni eneb ar bastell, servicher an diaoul, a laboure sul-ouel-bemdez, a daole dismegañs war ar veneh hag ar feiz, aze edo, goulenn a ree komz outañ. En eun tu ar rivin da viken, en tu all, piou oar ? marteze eun doare bennag d'en em glevet, da zavetei ar pezh a jome :

— Ra zeuio, emezañ.

— En eur zal, on unan-penn, e fell din komz ganeoh, Aotrou, eme ar Brenn Du.

Ar sorser a brezegas pell amzer. Gweled a ree dirazañ eur paour-kêz den, draillhet gand darvoudou ar vubez. An neuz a reas da gaoud truez. En em glevet oa ar gwella, emezañ. Arbant e-noa forz pegement, douarou, tud d'e zervicha, galloud, deskadurez paket gantañ er skoliou braz.

— N'ho-peus ket mui a zour e Meznaod. Me a zo gouest d'hen digas deoh. N'eo ket ouspenn din, mar kirit.

— Aëñ ! Mar karan ? eme Vaodez, mantret oll.

— Ya, mar kirit, eme goustad ar Brenn Du. Selaouit mad, sioul, heb kounnari. Goude, c'hwia ray a gerot. An dour gwella er vro eo hini feunteun Sant Ibilio, dour fresk, sklêr, magadur. Me hell hen digas beteg ho kastell, Aotrou, en eun nozvez.

— En eun nozvez !

— Ya, en eun nozvez ! N'eo-neus ket da lavared deoh penaoz en em gemerin, méd hen ober a rin.

— Evid pegement ?

— Arhant awalh em-eus. Eun dra hepken am-eus ezomm, eur pried... Ho merh a houlennan.

— Va merh ! eme Vaodez, en eur zavel a benn-herr en e zav.

— Chomit azezet, Aotrou ! C'hwi ray a gerot. Med dour a-hend-all n'ho-po biken, hag heb dour, gouzoud, a rit, ho kastell n'e-neus d'ober nemed serra e zoriou.

Maodez a azezas. Frota a ree e zaou zorn serr an eil ouz egile. Ar hwezenn a deue war e dal, war e gorr a-bez.

— N'eo ket posubl !... N'eo ket posubl ! emezañ. Forz petra a-hend-all, med va merh, er vizer !

— Er vizer ne vo ket, Aotrou. Ne vo ket pinvidikoh egeti ! Eurusted he-devezo ivez. Eur galon am-eus evel ar re all. Kriz on ouz an dud, c'hwi a zo bet re vad evito. Evid ren an dud, o lakaad da blega, eo red mond dezo awechou gand ar vaz, Aotrou. Med eur wreg a zo greet evid beza karet. Ho merh a jomo ganeoh, ha ganin-me, amañ e kastell Meznaod, renevezet, mar kirit.

— Mar karan ! Mar karan ! Red eo goulenn diganti ar pez a zoñj.

— Nann, nann ! Aotrou ! Diéz eo d'ar vugale kompren ar pez a zo ar gwella evito. Ar gerent, mistri warno, a wel gwelloc'h egeto ar pez a ra o eurvad. Deoh-c'hwi, ha deoh-c'hwi hepken eo d'ober ho menoz. Er zal-mañ om deuet evid en em glevet. Ma ez an er-mêz heb gelloud hen ober, va enor a vir ouzin dizrei biken amañ.

— Dour en eun nozvez ! eme adarre Maodez. Hag e wele dour sklêr o ruilha en e borz a beb tu, dour fresk feunteun Sant Ibilio, e-leh ar paour-kêz karr o vond bremañ diou wech bemdez da gerhad dour d'ar ouerenn pe da Lezvenibi.

Dour ! Dour a ranke kaoud. Petra a raje gand eur hastell heb dour ? Peseurt denchentil a gemerje eur verbig heb tamm dour en he hastell ? He hastell, e gastell, an teñzor a ranke derhel, miroud ! Dour a ruilha adarre e Meznaod, a beb tu, dour d'ar chatal, dour d'an dud. Dour a reneveze peb tra. Ennañ e soube a-bez e gorr o c'hwezi. Heb dour, n'eus forz penaoz, e verh a vije evel torret he bubez. Marteze ar Brenn Du ne oa ket ken gwaz den ha ma lavared. Eun den divalo ? Ar goantiri a zervij da nebeud a dra.

Beuzet e oa krenn an Aotrou a Veznaod gand an dour a dlee redeg en e gastell. Skriva a reas : « Va merh, Mona Meznaod, a vo deoh da bried ma tigasit dour euz feunteun Sant Ibilio d'am hastell en noz-mañ araog kan ar hilhog. » Hag e sinas.

— A zo mad, eme ar Brenn Du. Ha bremañ, an noriou prenet hag an oll er maner beteg warhoaz vintin !

— A vo greet, eme an Aotrou.

An nozvez skrijuz

Mona Meznaod a zo kouezet etre divreh Gwenola, en eur ouela forz. N'o-deus lavaret grik d'ar mestr, p'e-neus diskuilhet dezo ar marhad. Ar geriou a oa chomet a-dreuz en o gouzoug. Maodez, gwenn-kann, dispourbellet e zaoulagad en e benn, a oa tebet d'e gambr en eur skrigna e zent.

E parkeier wardro Meznaod, er Vali, e Ruzulan, e tiroll eur zafar spontuz. Al labour a zo boulhet, an douar toulllet. Kezeg a zaoulamm gand o hirri. Goulaouennou, evel viltañsou, a zañs en noz teñval.

— Gwenola, Gwenola, va zaveteit, va zaveteit !

— Va faour-kêz merbig, va bubez a rafen evidout ! Hirio, alaz, ne hellan ket ober eur siseurt evid da denna euz an islonk. Ma hellfen kas kelou da Erwan ! Siwaz ! Kraouiet om !

— Gra eun dra bennag, Gwenola ! Va halon a zo da Erwan, ne vezo da zen all. Gwelloc'h ar maro.

— Mona, daoulin em-hichenn ha pedom.

Pedi a rejont en deñvalijenn, pell amzer. Eur youhadenn skiltruz o lakaas da zavel, spontet. Eur vouez a hope :

— Eur harrad korzennou all, ha dillo ! An hini diweza ! Gan-tañ e pakim ar porz !

Greet ar stal, greet ar marhad ! Perlezenn an Aber a zo gwerzet !

Koulskoude eur zoñj iskiz a deu da Wenola :

— Tan ! Greom tan, eun tanteez er ziminal, emezi da Vona. Taol ebarz ! Taol ebarz ! Keuneud ar pez a belli !

Heb kompren, Mona he-deus sentet. An tan a grog, a zav uhel, en eur deurel elfennou a strak a beb tu. En eur grenna, en eur ouela, evel kollet he fenn, e taol keuneud ha keuneud da greski ar bern.

— N'eus ket hoaz awalh, Gwenola ?

Gwenola n'he gwel mui, ne glev mui, hag e chom digor he genou, he divreh astennet.

— Eur gorzenn all pe zious, hag emañ deom ! a youh er-mêz ar vouez skiltruz.

— N'emañ ket ! a youh ken uhel mouez eur vaouez en diabarz.

Hag a zindan he zavañcher, kerkent, e tenn eur mellad kilhog. Dallet gand ar sklêrijenn, ar hihog a zistag kan ar beure : « Gotogo... gog ! » Ar han a gas e hekleo da dregerni dreist mogerioù ar hastell. Ar hihog e-neus kanet, ha n'ez eus ket hoaz a zour e Meznaod.

Abafet, ar Brenn Du e tarz euz e gorzailhenn eur yudadenn hir, tregernuz, heñvel ouz hini eun aneval gouez paket gantañ taol ar maro, ha d'ar red-tan, e kerz dreist ar haieù d'en em deurel e poull-dour aot ar hastell. Den ne redas war e lerb da glask e zavetei.

Ar gorzenn ziweza, lakaet en he flas, a zigasas dour da Veznaod euz feunteun Sant Ibilio a-hed an deiz. Tra souezuz, ar puñs ivez en em leunias anezañ e-unan, trumm goude maro ar Brenn Du, hag abaoe n'eo bet dizehet morse.

Dirag oll dud ar vro, dibennasket, o halon leun a levenez, an Tad Judikael, eur miz goude an nozvez skrijuz, a eureuje Erwan a Rosaervo ha Mona Meznaod, perlezenn an Aber.

— Hel lavaret em-oa dit, merhig ! Echu goañv an diaoul, setu nevez-amzer Meznaod ! Eun dro zañs gand Yann koz, va halonig ! Digodo madondo !

MAB AN DIG.

BRUZUN BARA ZEGAL

Eun dornadig barzonegou

gand

Dreo KOULOUARN

Bara Zegal

Da Varhaïd.

Gouzoud mad rê Marhaïd ' karen-me bara zegal.
Rag er vourh bara gwenn oa ar mod e peb ti.
Pa dremenet he dor, sed Marhaïd da hedat
D'ober din pa zistrofen azeza 'n he zi.

— « O Marhaïd, 'm-eus ket naon ! » — « Ro din peoh, rag te ' gresk !
N'eo ket red kaoud naon 'vid eun tamm bara zegal
Amannennet ervad ha chopinad chistr fresk.
Dal! Ar gontell zo lemm hag a droh plên hag ingal. »

O Marhaïd-kalon-vad, madeg-mor ne vi biken
War an douar. Sant Per ' roio dit ken ha ken :
Eun digemer en neñv gand daou èl ouz da hedat
A beb tu d'an nor vraz gand eun dorz vara zegal !

Du 1958.

Avantur

D'am gwreg.

Gand daou goz kached saon
Am-eus-me grêt eul lestr,
E ano hoaz ne ouzon :
« Avantur » ? « Atô-Prest » ?

Warnañ ez in heb aon,
War e vourz vezin mestr
Da ziskenn gand Ster-Aon
Da veteg porz-mor Brest.

Da ouel 'z eus eur goz roched,
Da wern eun troad skubelenn,
'Vid ober ar geusteurenn
Vo èz dim tapoud loched.

Eur goz bigforh vo 'n eor
D'enebi ouz ar froud.
Ma hleb an dour on reor,
Vo den wardro d'en goùd.

Kabiten war ma lestr
Ha te Yann vel martolod,
Pell diouz domani al logod
Ni vo on-daou digabestr.

Pa vo ar boued diviet
Te gano, me ray 'r gest,
Ha goude e vim lojet
E ti ma eontr e Brest.

Hag euz a Vrest dibrada
Vel moused 'n eul lestr braz
Da voned d'ar Hanada
Pe hoaz d'Aljeziras.

N'eo ket ar zun-mañ ' lohim,
Re zeh eo hoaz ar plenk,
Warhoaz on-daou o stouvim
Gand lard d'o farda klenk.

Greom fenez eur houskig,
Hep dale ' teuy on zro.
Eur zao d'az pragez, mousig,
Warhoaz 'z im da bell-bro!

3-2-1959.

Ha dond a ri-te...?

(Ton dañs)

Da Yann ha Magda Ar Minor.

1

Ha dond a ri-te
O, ma dousig, Marivonig,
Ha dond a ri-te
Da zañsal fete ?

2

Ken skañv na ken ge
'Gedout-te, o, Marivonig,
Ken skañv na ken ge
N'eus ket, war ma fe.

3

Eur pokig am-oe
Digani-te, pe daou bokig,
Eur pokig am-oe
Ganit warlene.

4

Mez pell edon-me
'Pad ma hoñje ken tristig
Mez pell edon-me
Pell, pell, er Hreiste.

5

Daoust hag ankouaet-tre,
O plah yaouank lagad lemmig,
Daoust hag ankouaet-tre,
E ven bet abaoe?

6

— « C'hwi, pôtr, er heit-se,
Gand galoñsou ken kranig,
C'hwi, pôtr, er heit-se
Ped mestrez abaoe? »

7

— « Ne garen 'medout-te,
Ma harante ken diskredig,
Ne garen 'medout-te
Memez en arme!

8

Disul d'abarde
Na goustadig, d'ar pilpazig,
Disul d'abarde
Ez im da vale.

9

Na tridal ' ran-me,
O, pa grogan en da zornig,
Na tridal ' ran-me
Gand gwir garante!

10

War lein Mene-Bre
Me a gano 'vel eun eostig.
War lein Mene-Bre
' Timezi din-me! »

Pa gan an drask

Da Roje ha Simon Tovel.

Me n'on ket ali mond da vale war ar vali.
Kañfarded fall ' vo klask an tu d'on displeberi.
Dem kentoh 'ta on-diou on-un pell diouz o beli,
Tehom gand an hent treuz pell diouz an ostaleri!

E pleg krenn an hent koz setu daou gañfard kran
' Lavar dim-ni, dihoarz, 'maint o klask roud eun drask;
En tu all d'ar harz glaz ' ouiont dar' d'eun neiz bran;
Ha ni laouen mond gante er strouezeg glaz da glask.

Chokinet eo ma broz, da gorrvenn dispilhennet;
Bremaig, erru er gêr ' vim sellet piz, a weli,
' Vo laret dim sur mad n'om-ni nemed kalkenned,
Daoust n'om ket ali mond da vale war ar vali.

Du 1958.

Locheta

D'am mignon Andreo Daniel.

Daoust ma 'z eo Laouig leun a fallagriez,
Daoust m'e-neus deh warnon-me iset e giez,
N'am-eus ket gouezet lared nann bremaig
P'eo deut d'am haoud e-tal ti an Nohaig:

— « Diou spilhenn 'z eus ganin e korn ma chupenn,
Kê! Goulenn gand da vamm rei dit diou neudenn,
Ha ni, gand mond da veteg Pont-ar-Boched
'Besketo brao beb a fritadenn loched. »

Pleget ar spilhou d'ober krogouigou,
Neudennet stard war vegenn al linennou,
A dôlom neuze 'r spilhenn en dour sklêr,
Didrubuilh kaer d'he goloi a vuzug berr.

Kement a loched 'firbouch er meinigou
Ma vez êz-tre, 'n eur zacha prim ha trumm,
Spilhenna un en takad. Ha d' o dastum
'N eun dornad yeot evel mar vent dluzigou.

'N eur zond d'ar gêr dre liorz ma eontr Kaou,
E savas riot 'trezon hag an hailhon :

— « Peb hini e lod, genaoueg! » ' laras Laou.
— « Ma mamm evidom daou o frito er bêlon! »

— « Ro din ma lod, ne fell ket din mond du-ze! »
— « Da vamm 'mañ ket er gêr; petra 'ri gand da re? »
— « Forz 'zo dit! Ro 'neo din! » — « Ne rin ket! »

En dorn ma skoen ganti 'voe al loched friket..
Al lampon-ze 'zo leun a fallagriez.
Warhoaz war Laouig 'isin hoaz ma hiez.

Du 1958.

Fañch ar Penngamm

Emañ 'r garante 'taga Fañch ar Penngamm.
Anzav emañ o houzañv ne gredo,
Na gwech ebed n'he haso da foar Wengamm;
Mezuz ha kuz e huñvre hir a bado.

Raktal da stal he zad, en ostaleri
Eh azez Fañch, er zal, dreg ar ridochou;
N'ev takenn 'bed, 'mañ ' hedal gweled Mari
Dreg ar hontouer braz o konta 'r hoñchou.

Dimezet eo e Vari d'eur pennzonn:
— 'Mañ Fañchig gand e huñvre kaer bepred.
Na kas na droug 'n e galon baour evidon;
D'an orged herv 'n e benn e talh gand gred.

Ma Doue, keuz am-eus boud êt er zal;
Keuz 'm-eus e voe re hir teod an ostizez,
Rag gand e sekred kuz ouz peb den all
E tleje Fañch boud chomet 'pad e vuhez.

Bremañ, pa zav an arne em ziegez,
E lakan 'n desped din ma fenn a-goste
Hag 'houlan pardon digand 'n Aotrou Doue
'Vid boud ken sonn a gorv ha kamm a ene.

23-11-1958.

Ar vamm gaer

Goùd ouzon ez eo trist ar helou,
Pa zellan ouz da zremm dislivet,
Pa zav en da zaoulagad daelou
Da vord ar valvenn, heb boud galvet.

Da vamm he-deus lavaret nann;
Ne fell ket dezi e timezfem
An eil d'egile, an dra zo splann.
Penaoz 'ta fenez ' rafem ?

Prenom eur bilhed lotiri,
Ha pa vin-me pinvidig mor,
Da vamm heb geizou na jolori
Ledan ' zigoro din he dor.

Eviti ' vin eur wir vab-kaer;
Ne rimin ken mamm-gaer gand aer;
Me ' vrousto dezi ler he botou
Da vond en hent, da vond... d'ar blotou !

19-11-1958.

An tri dreñ

D'ar barz Padrig Hellen.

Tri dreñ a dremen bemde dre ma hêrig;
Treñ-vintin, treñ kreiste ha treñ an noz.
Treñ-vintin ' voged sklêr hag ' hwitell goustad;
Hini kreiste ' vutun e gorn gand fougé;
Treñ an noz ' dôl skleur ru er houmoul du.

Gand treñ ar beure ' teu dim al liziri,
Liziri gwenn, liziri glaz ar helou laouen,
Pa gresk an dud en ti, eñ eo o digas.

Treñ braz kreiste, pa zach war greh da Wengamm,
A stleñ d'e heul bagoniou leun a chatal
Da vaga 'r Barizianed gand or bevin.

Loen du geol ru treñ an noz a ra trouz;
Vez ket klevet 'velse ar vugale o ouela:
'Mañ o zad 'mêz ar vro 'vel dre guz o kuitâd.

Du 1958.

Santez Barba

D'am hoar Anna.

Strakal a ra ar gurun en he fulor fuh
War lein ar hra du-pod; d'he galv e respont
Kerkent ar bannou tan a zrailh, a freuz, a luh,
'Mañ kounnar ruz an Diaoul o tichadenna 'r spont.
— « Ha kousket out-te, Soazig? » Ken tano eo ar speurenn
Ma klevan m'amezegez... « On mirit, Santez Barba!...
Soazig! En an' Doue! Prometi ' ran aluzenn,
Deg gwenneg ma teu Hi ouz an tan-gwall d'on harpa! »
D'ar beure, mintin kaer alaouret gand heol splann,
Ni prest oll, gwisket kran, da vond d'an overn bred;
Ha me ' zilamm ' ti ar wrañh koz: « O, hola, Chann!...
'Nankouait ket ho tle! Ar zent ' zalh soñj bepred!... »
'Me Chann ar Ruz, droug enni: « Gortoz!... Del!...
Koulskoude me ne ran ket van ouz ar veleien,
Me n'an ket war o zro d'ob'r geizou sul na gouel;
'N o yalh ar re-ze ' zalh gwenneien an oll beorien!... »
Dirag delwenn ar zantez, stouet goude 'n overn,
'M-eus pedet: « Santez Barba, c'hwi a oar on diwall
Diouz al luhed, ar gurun ha diouz reuz an tan-gwall,
Diwallit eur wrañh tagnouz diouz flammou ruz an ivern! »

15 a viz Du 1958.

Plah ar Maner

A-uz d'ar Veuzid 'z eus eur maner
Ennañ eur vatez, kaerra plah
Zeu d'ar bourg o tougen he faner,
Zeu d'ar bourg o tougen he zah.

Pe deñzor kuz ' vez 'barz he faner,
Pe deñzor ' vez ganti 'n he zah?
Hag hi kaer 'vel ar Briñsez a ganer
Er zoniou koz em bro-Blourah.

Ma kredfen e tougen he faner
A zo gwall bounner 'vid eur plah,
'H ambrougfen 'nei beteg ar maner,
Ma kredfen e tougen he zah.

'R garantez?... — O, ya, rag en aner
Diouzoh e klaskfen henn nah —
Zo kroget em halonig tener:
Karantez am-eus 'vid ar plah.

✱

Ne ziskenn mui gand roz ar maner;
Klevet 'm-eus lared n'oa ket yah.
Mez pa vezer orgedet e vaner
Da hedat sul-pemdez eur plah.

Ar hleier perag 'ta ne zoner?
Badeziant ez-eus e Plourah.
D'eur bastard Te Deum ne ganer:
Dizimez oa chomet ar plah.

Eun all e-noa kroget 'n he faner,
Eun all e-noa sammet he zah;
Ha me, war ar roz ' ya d'ar maner,
Fri war ar gloued, chomet sah!

Sed aze 'r werzenn drist a ganer
Etre Kerdudal ha Plourah,
Setu 'n avantur a ziskaner
Pa vez neventi gand eur plah.

'N eur vond d'ar bourg a-wechou 'raner
Da gonta kôz, arabad nah;
Merhed, diwallit mad ho paner,
O, merhed, dalhit mad d'ho sah!
Merhed, diwallit mad ho paner,
O, merhed, dalhit mad d'ho sah!

12 Mae 1959.

1911

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

DANEVELLOU

gand

Fañch INIZAN

Kavet maro

Eur zulvez dioustu goude lein, edon puchet war ar mên da walhi a zo war ribl « Poull ar Ped », war va daou bleg o c'hoari gand an dour. Eur blijadur eo, pa vez tomm an heol hag ar horv o vond da hwezi, lakaad da ziveri diwar kil an dorn, tammou glandour yen hag a ra evel manegou glaz dantelezet. An dour diouto a goueze er poull endro, berad ha berad.

Ne oa soñj ebed em fenn, n'edo ket va daoulagad er bed-mañ, ar pezh a hoarvez ganin aliez. Para a reent a-varo war an dour a oa o flipata hag oh ober kelhiou bihan beo, a greske beteg hanter ar poull.

Soñj ebed em fenn, nann! Re dost e oa hoaz euz an debri, leun ar hov. Eun tammig re ziskuiz edon d'ar mare-ze, hag ennon e tremene gwad birvidig ha fallagr. Ar zul, netra d'ober, hag an digor-chase ouspenn. Pegen fall ha dañjeruz eo an den pa vez diskuiz diouz e labour, falloh hoaz an den dilabour moarvad!

D'an ampoent-se, en tu-all din, e-touez ar heinad drez o sevel war gleuz Park Kergrenn — drez koz, ne vezont trohet biskoaz, re a boan evid ar pezh a dalvezont — e klevis eun tamm firboucherez. Eun dra bennag a dostae ouzin en eur rañgnad, hag awechou e veze klevet o peuri. Dizrei a ris va fenn, en eur deurel endro er poull an tamm glandour bremañ hanter zizehet. Hag evel eur hi chase, war bevar droad, edon bremañ o hedal. Va halon, skoet evid doare, araog va daoulagad, a zanten o lampad em hreiz. Krenet em-oa araog kaoud aon. Aliez e vez greet eun tamm skrija, pa vez lazet eun naer pe eur glazard spontig bennag, oh ober o housk en heol grilh war an deliou seh ha kraz. Kalon balh an den a vez prest atao da zaoulammad evid an disterra tra, e-leh goulenn kuzul digand ar spered pe ar skiantvad da genta.

Bremañ e welen dirazoñ eun tamm riboull ront, o vond dre zindan an drez war deñvalaad. Ebarz, eur fri gwenn, ha warnañ, oh ober trebez, daou lagadig o lugerni evel eur houblad stered:

— Petra ar foultr eo 'ta? Eur pudask, kazimantig-sur. Ar pudasked a gustum beva aliez tost d'an dour, e-kichenn an tier, tost d'ar yer ha d'ar viou. Eun aneval re fin hag a ranker distruja. Koulskoude, pa vez soñjet mad, perag neuze, ha d'ober petra eo bet krouet? Daoust ha n'e-neus ket ar gwir da veva, da heul an anevaled all, a red eveltañ dre ar bed didruez? Ma kav mad ar viou kriz hag ar big tener, ni, breudeur, o hav mad ivez; arabad tamall nag ar Hrouer.

na den, nag aneval. Mar deus c'hwez ar pudask gantañ, ni kennebeud ne vez ket c'hwez vad ganeom atao. Ar pudask ne hell ket cheñch e hwez, e flêr. N'emañ ket oh ober ardou, hennez!

N'eo ket seurt soñjou a deuas din em fenn. E laza! Bremaig, va lampantoun, e-pezo farz!

Sell, erru Chañmar Gere ahont gand e fuzuilh a eun tenn!

— Ep! Chañmar, emezon, deus 'ta, 'ni koz! Amañ ez eus eun aneval gouez bennag oh êsa ober e dro sul!

— Añ! a respontas Chañmar. Ne gavan tamm drol ebed avad. Eur pudask a hell beza, pe eur fouinig. Emezaon ez eus eet torrajou laboused bihan euz Peren, en deizioù tremenet. Heñ eo, me bario, a zo bet oh ober kovajou. Mad! Dabort e kousko diwar e govad. N'am-eus laosket tenn ebed hoaz.

Chañmar a-di-Gabig — eno edo mevel hag e tro ahont e vez cheñchet ano d'ar vevelien dre ma cheñchont kêr — Chañmar a veze eun tammig saoz atao pa en em gave lorb ennañ:

— Da... a... a... bort — e oa e her — e pako ploum en e gased.

Chañmar a gammas e fuzuilh, a zistagas eur gartouchenn diouz e zouañtrailhenn ler, hag unan doun er hanol.

— E... e... e... peleh emañ? a reas Chañmar, o tont drant ha sounn, prest da drei ar bed war e du eneb. Eun esae e-noa greet d'e lagad likorn, evid gweled ha ne oa ket re bikouzet. Ne oa ket êz kenañ biza d'ar paour-kêz Chañmar. Peb hini e-neus e vank. Heñ a oa frammet divalo, greet a daoliou bouhal, gand Yann Vihan a Gerantofal, e dad, an hini a veze e foar Verven beb miz gand e vuoh hag e wreg, ha biskoaz ne werze na ne brene. Fentuz oa gwelet anezo o-daou (o-zri, yañ, kentoh!), eur pez chaog gand Yann ha gand Soaz, a-hed an hent. Pa veze kouezet ar houriou eh hedent anezo da zevel, hag e teuent endro d'ar gêr gand o buoh. Pa vezent oh ubelaad e lavarent: « O, deom kuit ganti! Er miz a zeu e vezint ubelloh hoaz! » Hag ar vuoh d'ar hraou adarre.

Ouspenn ma oa Chañmar eun tammig gall ha greet fall, e-noa hoaz daoulagad par (1), unan en e dal hag an hini all en e voh kleiz, pe marteze edo e benn war e gostez. Da chaseal oa eur maout, atao heb ki ebed hag e unan-penn. Eun tenner dilloüz, nemed ne ouie ket re war betra tenna. Eun devez e-noa gwelet eun dra bennag gwenn oh êsaad nijal diwar eur hleuz, euz a douez ar radenn hag al lann vloaz:

— Tri... i... i... bedie, avad! Sell ouz he horv! a reas Chañmar. Kompar, Marbarid ar Yalh (2)!

Ha kerkent an tenn en êr. Petra oa? Eul leor overenn bet gand

(1) Par: farsuz, fentuz.

(2) Ar gerheiz.

Fañch ar Vilin o lenn, en eur ziwall ar zaout, hag ankounahaet gantañ war horre e gleuz, pa oa eet da ziarbenn ar zaout! Dre an avel, ar pajennou a gustume trei ha distrei, dibrada, evel eskell eul labous braz prest da nijal.

Petra a jomas warlerh an tenn? Eun overenn bennag, med hini ebed penn da benn. Lod a gomañse adaleg ar gredo pe an ofrañs. Labour vrao! Gwelloc'h e vije bet dezañ mond d'ar Gousperou, Chañmar gêz!

Em-hichenn, Chañmar en em lakae da choucha, o klask gweled eun dra bennag.

— Sell, Chañmar, emezon ne welez ket e fri!

— Gortoz, eme Chañmar. Arabad dit lavared ger! Dao eo beza mud dirag ar pudask, ar re-ze a zo traou sañtuz hag aonig.

Mardoen, ne oa nemed Chañmar o kozeal, oll edo ar jaog gantañ.

— Kea a-dreñv, eme Chañmar, e viz prest da zacha war ar hiked. Ha dao! Ha drajez e-touez an drez! Ar paour-kêz aneval n'e-noa ket wiket. E zaoualagadig a oa serret, e benn etre e dreid, gwad a beb tu d'e skouarn, gwad tomm o tivera hag o liva e vruched, gwad ivez o tond dre e fri, evel dourig mouar, gwad e-touez an drez hag a zindannañ. Ne oa mui nemed eun dra varo, netra nemed eun dra varo. Eur pudask e-nije talvezet eun dra bennag e grohenn. Eur hoz a vije bet gwelloc'h end-eun. N'eo ket; eur raz-indez e oa, na muioh na nebutoh! Deuz a beleh e teue? Prest goude em-oa klevet e-noa lakaet on taol-chase eur plahig yaouank da leñva!

Laosket e oe aze, e toull ar riboull da vreina. Al laboused bihan, filiped ha pistraked, a hoarie gantañ ergentaou, a oa nijet kuit, trefuet. Prestig goude edo ar vran zu diwalo, mezellerez ar maro, o tond d'e ziframma.

Ha heñ ken euruz eun tammig araog, kredabl-braz, o tebri eno ar pez a blije dezañ, deliou drez dre ar gliz, deliou troell, peuri tener, bleuñ lann, diouz ar vodenn paket ha plavet gand an drêz! Bleuñ lann, hag a zo ken c'hweg ha mel d'an anevaled!

Diouz ar Puñs e oa tehet, eur zizun araog. Edo eno en eur hased koad, eur foul-trenn goloenn warnañ, ha war ar golo-ze eur pikol mên pounner. Oh c'hoari gantañ o-doa plijadur bugale an ti, a deue beb ar mare da hijiga anezañ. Awechou e veze dibradet a-bouez e lost, awechou all tapet peg en e ziskouarn berr ha strinket euz an eil tu d'egile, evel kloh ar barrez.

Eun devez, eul loen, oh en em skrabad ouz ar hased, a droas ar golo a-dreuz. Setu ar raz-indez er-mêz da foueta bro. Maro oa e-pad e veaj, e-touez an traou gouez, er vro e-noa e berhennet hag e guzet; maro wardro kreisteiz, leun e gov moarvad a hliz hag a hlazvez, o klask dond euz an disheol da heolia eun disterra e gorr. Gwelloc'h a dra zur mervel evelse er frankiz, eged rankoud chom, ez-

veo, en eun arched e-pad ar vuhez, ha mervel da fin an abadenn en deñvalijenn hag en enkreuz.

Monig ar Puñs a deuas an dour en he daoulagad, pa en em gavas d'al lun e Poull ar Ped, da walhi gand Tintin Annañ. En eur vond da virvi dilhad, e welas, en eur glask an trebez, he faour-kêz raz-indez hanter vreïn, ar helienn braz war e dro.

Goude e daol, Chañmar ne lavaras nemed ar geriou-mañ: « Gast! eun tenn kollet! » Hag en eur bellaad, mezeg, e vourouellas:

— Me lavar hag a lavaro,

Eur haz maro n'eo ket beo.

Den kriz ma oa unan! Evidon, e oa eur vuhez nebeutob war an douar. Va daoulagad a jomas adarre da bara a-varo, eun tammig beuzet an taol-mañ. Ar vuhez endro din a gendalhe koulskoude hag al laboused a gane d'an amzer vrao. Ar vuhez? Petra eo 'ta? Nebeud a dra evid doare, ken reuzeudig ha ken bihan hag hini ar raz-indez!

Fañch INIZAN.

Eur holl kevrinuz

Dond a ray atao soñj din e-pad va buhez euz eun den hag a deue du-mañ eur wechig an amzer, gantañ kreson beb tro. Hir e varo, keit ha hirio da varhoaz! Eur choukad bleo a veze dalhmad o tifoupa en tu all d'e voned hag o holei bevonn kolier e vantell. Dre ma lobe e benn, e veze gwelet ar reun-ze o ficha, evel pa vije bet eun torrad lapined bihan war e houzoug. Gwisket truilbeg bepred evel eul lakepod, ha dreist e skoaz, eur zah ludu melen toull o vera, leun a greson glaz ha fresk pakadet gand skodou gwial tano. Eun daoulagad lemm en e zremm rouvennet hag arnievet (1), n'eo ket gand an oad a dra zur, med kentob gand ar fallagriez. Eun daoulagad birvidig hag eur muzellou o trei atao a-zindan e vourrenn verr, prest da deuler eur poufad brezoneg pe halleg; an eil hag egile e teuent difazi gand Chakez, paotr ar hreson.

— Per, eme Jakez en eur vouse'hoarzin, mond a ra, va den? Deuet on da zigas dit eur vozadig kreson, peadra da gaoud goud, kenvroad! (O-daou e oant ganet e Gwinevez-Lokrist.)

— Alo, ro 'ta din neuze eur bakadenn, laer fin ma 'z out! Kompar ez ez da laerez kreson em foenneg da werza din!

— Sioul, Per, eme Jakez. Peb hini e vicher! Taol eur hartadig gwin din aze evito, ha laosk da storlok!

Per a ree peoh ha Chakez a zistage eur hoarzedenn ledan, ha kaloneg, e vije lavaret. Ne oa ket avad. Nemed Chakez a hoarze pa gare. Gouzoud a ree kaozeal, ha chom mud ivez pa veze red, flemma heb beza flemmet, c'hoarzin atao, e serr ar chañs hag e serr an dichañs; chom heb beza skuiz evid beza prest da denna e skasou kuit; ober van da veza skuiz pa veze seder ha divorfil. Setu aze Chakez ar hlasker-boued pe ar gwerzer kreson, gouest da labourad douar hoaz evel eur paotr yaouank e-kreiz e vrud, chomet ken fresk dre forz briata, er foenneier glaz, ar hreson tener hag an dour sklêr.

— Daoust, eme va zad, ha soñj e-peus euz an oll droiou-kamm c'hoarzet ganit en da vuhez hailhon? Chakez ar paotr fin, lavar 'ta da hemañ ar paotrig-mañ, piou out ha dre be hent out tremenet!

— O, ya, ya, Per, eme Jakez en eur hoarzin, kement-se a zo traou koz-noe. Bremañ eo echu ganin, Per. Chakez n'eo ket lijer ken, pistig e-neus. Ha neuze, fall, fallaad a ra va brinigennoù (2). C'hoari

(1) Arnievet: kig arnievet a zo kig kalet ha melenet.
(2) Daoulagad.

am-eus o tiveska ar pempiz diouz ar hreson. Bibig (1) on, Per. Echu, Per, echu! Prest e vezo kavet Chakez maro war vordig eur houer bennag, hanter zebret gand ar razed dour pe gand ar piked!

N'oa ket echu gantañ a dra-zur, rag lavaret e vez: « Ar gisti a zo diêz da greñvi. » Kuzad ar baillh dindan eun trohad baro stoket (2), lakaad truilhous pa vez eun tammig êzant, komz, euz ar maro pa ne vez bran ebed tost o koagal, setu aze hoaz Chakez en e gaerra. Pe veo pe varo eo bremañ? Ar pez a ouzon eo ez a ar seursiou-ze pell en oad!

Ne gont Chakez netra diwar-benn marvailhou kasaiuz e amzer dremenet. Ar pez a zo eet a zo eet. Al louarn azezet war e lost, o hedal an noz evid mond adarre etrezeg klud ar yer da zisplua eur hilhog yaouank, ne zoñj ket er hilhog e-neus lazet deh. Ar pluñv a nij da bell, beteg an dremmwel, ha dreist. Soñjou an dud a zo heñvel, dreist-oll re ar paotr Chakez. Eñvoriou an den koulskoude n'ez eont ket keit ha re al louarn. Chom a reont gantañ, ne nijont ket dreist ar hleuz, chom a reont e park e goustiañs:

Pluenn, pluenn skañvig, da beleh ez ez 'ta!

Pe te, pe ar bellenn ' nij 'n avel ar pella?

Eñvor al louarn, d'am zoñj, a denn d'an hini genta,

Hini an den, ar bellenn, a gar chom d'orjella.

An darvoudou gwella, ar haerra tremenet,

A nij diwar horre gand avel feulh an oad,

Med an darvoudou fall a zil don er speted,

Hag ar betn evelse ez a war bonneraad...

Ma chom Chakez mud war e amzer dremenet, kement-mañ ne vir ket ouz an dud da gaozeal. An oll a oar e-neus greet Chakez e « goñje » e Kazarn Fautras e Brest. Eun devez e oa digabestr, netra d'ober nemed « beg d'eun ibil re voan », pe hoaz « eun toull braz d'ar hi da vond er-mêz, hag eun all bihannoh d'ar haz! »

— Eun toull a zo awalh, eme Jakez, unan ledan awalh din-me da dehed euz ar vro inoüz-mañ!

N'ouzer ket penaoz e-noa greet e daol. En em gaved a reas eun devez beure-mad, war e droad (pe warno o-daou, yañ, kentoh!) e Kervilzig, e peleh edor o vond da droha foenn.

— Deiz mad, tudou, eme Jakez.

— Sell piou! Ar « permissioner »!

— Ya. Eun tamm peoh am-eus gellat kaoud diouto a-benn ar fin. Mar karit e krogin er falh da skoazella ahanoh eur frapadig. Ezomm am-eus da hounid eur gwennegig bennag, rag ahont e Brest eo treud ar stal.

(1) Berr-zell.

(2) Hir ha rouestlet, evel foenn re zruuz.

Evel just e oe bet digemeret mad. Setu ar paotr Chakez kroget da strevenna (1), skoaz ouz skoaz gand ar re all. Eun hanter strevenn n'ez ee ken gantañ, pa vo lavaret mad. Ha foenn en e haol da Jampi Vraz!

Da vareou poent lein edo an archerien o tond d'e glask dre ar strêd haleg.

— Laoskit anezo da dostaad, eme Jakez. Alo paotred, sachom war an dornikez! Foenn d'an traon, pa lavaran!

Chakez n'e-noa ket c'hwezet eur pennadig a oa, ha goude bet deuet deuz a Vrest war e droad ken buhan hag eur wennilienn, ez ee da heul Champi evel eur sidanig warleh eur goukoug. Setu an Toun, avad, ar mestr-archer, d'o haoud.

— Penaoz, emezañ, e zaouarn gantañ krog stard en e zañturenn ler, ha prest d'he divlouka evid kabestra unan bennag, daoust hag an aotrou Chakez K. ne vije ket en ho touez?

Setu Chakez da genta da ziskregi diouz ar falh, ken buhan hag e-noa greet ergentaou diouz ar fuzuilh, ha da respont d'an archer:

— Chakez ar paotr fin emaoñ o klask? N'emañ ket pell. Sellit, gweled a rit ahont, er penn all d'ar foenneg, eur skouadrenn all o falhad? Aze emañ. Emezaon eo en em gavet e permission er mintin-mañ, e-neus lavaret din. Gweled a rit paotr e roched wenn troñset e vañchou gantañ? Heñ eo!

— Bennoz Doue, eme an archer. Labourit stard! C'hwil a zo paotred mad, a welan.

An archerien a bellaas, en eur hoari an dro d'ar foenneg vraz, hag a oa ken boug ma o-doa fred da zistaga o fatonou a beb kammed diouz al lehid. An tu-ze a, oa diêz kenañ da zizoura; an dour a jome da hwergni (2) eno e-touez al loustoni, ar beler, ar raoskl, ar pao-bran, ha me oar. Beb-seurt lañvrez a zave eno beb bloaz. Pa oant eet e kuz, a-dreñv ar vojennad ivor a zo o tispertia foenneg Kervilzig diouz hini Kergoudalar, ho-pije gwelet ar paotr Chakez o laosker e falh, ha gand ar foultr! Ne stoke stroad ebed dezañ en douar, diouz am-eus klevet.

Eiz deiz goude e oe kavet, pa en em rentas e unan d'ar hazarn, inouet a-benn-neuze oh ober e dro. Koufret oe bet an tehour, eveljust, hag ober a reas moarvad tost da dri vloaz koñje, beza ma oa d'ar poent-se al lezenn zaou vloaz.

Pa oa yaouankohig edo pastor saout e ti Yann a Doullfank. Eun abardaez edo an denig o tiwall eiz aneval-gorn en dirollou (3)

(1) Strevenna a zo falhad war eun. Ez e vez hen ober pa vez oll ar foenn en e zav. Med pa vez stoket, pilet, eo red maouta, da lavared eo ober « maoutou », er foenneler, c'hoari an dro gand ar falh, ha mond a daoliou bihan.

(2) Dour zah, chag, maro.

(3) Tachennou dihouid.

a zo a beb tu da hent ar maner. Eur maner n'eo ket, pa zeller mad dioutañ. Eun ti braz, kentoh, eo Toullfank, eur peziad ti a biz koz, tri ziminal warnañ, atao o tivogedi, sul-ouel-bemdez; rag yod beb daou zevez a veze, war eil gand patatez seh, ha kouign-yod, ha kouign-patez. Ar restachou farz gwiniz-du ez ee en o zouez ivez. Netra n'ez ee da goll gand Frañsin, kredabl! Er ziminaliou all, pa ne veze ket greet tan da domma moh bihan, e veze eur podad traou pe zaou war an tan o klogorena. Toullfank! Eun toull louz e oa, louz-gañgn. Kement-se ne vir ket e oant pinvidig, avad, pinvidig-mor end-eeun. C'hweh devez-arad a zindan foenn, deg a zindan eost ha brikoli, hag artichaot, ha traou all. Med fank a oa ivez, yantao, da nebeuta daou zevez-arad all. An hañvouez a rede da goll er strêd, ma save war he bord eur beurenn zruz e-mesk al linard hag an askol-toulla. En hañv e veze, a lavare Yann, eur parkad « atruchaot » e-kreiz ar strêd gand an askol-ze. Er goañv e save ar vouilhenn, evel eur reverz vraz, beteg ha dreist treuzou an ti. Ha Yann ne blije ket kalz dezañ kregi er rozell houarn. « Ar hoariell-ze, emezañ, eur holl amzer. »

Eun tamm mogidell a zave diouz an noz, c'hweh an hañvouez gantañ, ha ne veze gwelet nemed an damskeud euz ar maner brao, heñvel ouz eur peziad kelienenn-varh louz paket e-kreiz eun toullad gwiad-kevnid, duhont en tu all d'an douarou.

A-greiz-peb-kreiz, gwelet eur harr-tan o chom a-zav dirag eur vuoh a oa Chakez o tiwall, ha daou abostol o tiskenn, o hovou braz kuzet dindan o zarioiou du. Ha dao! An dorn war gein ar vuoh kêz a oa hanter gousket gand he hovad, a-veh ma savas he fenn. An dorn war he hosteziou, war an tez goude. Ya, med dre forz beza hilliget he-doa greet eun tamm ramañs d'he horv, eun tamm kroumma d'he hein, hag al lost en êr evel eur peul-karr. Eur staotadenn-houh war voutou ar houraoter (1). Eur vuoh ne vez ket pell, ha hoaz houmañ a oa chomet da dorta. Ma vije bet chomet pellohoh an den da skrabad dezi he bronnou, e vije bet greet dezañ eur gravatenn ivez. Ar vuoh-se a oa eun toull-foer, eur foererez, hag an traou tano a gustum dond eeun-tenn er-mêz, a uhelder gouzoug an den pe dost!

— Penaoz, a houlennas ar marhadour digand Chakez, houmañ ar vuoh-mañ n'eo ket goullou, paotr?

Reud e oa evel eur petegan (2), gand he hovad, hag emezaon e oa ouspenn tri miz leue enni.

— Añ, eo, eo! eme Jakez.

— Penaoz, da werza emañ, mous?

— Añ, fidoue, deo avad. Fri ho-peus, a welan. Ano a zo, pell a zo, d'he zrafika. Hogen n'e zalh ket diouz taro, ar jelgenn-ze!

(1) Kouraoter: marhadour saout ha kezeg.

(2) Petegan: laouenan.

Gand he hovad e vije bet diêz kaoud al leue gand an dorn serret.

— E peleh emañ he ferhenn, gwaz bihan?

— Añ, n'emañ ket Yann er gêr birio. Dres eo eet da foar Vae d'ober eur baleig, en aviz prena moh bihan. Med lavaret ez euz din gwerza anezi da forz piou, p'am-mije tro. Pegement ho-peus da lakaad?

— Me a zo o vond da lavared va friz dit dioustu, krak ha berr, eme paotr e zaro. Ni a zo bet er foar hag a oar penaoz emañ kont. C'hwezeg kant lur a dalv hag ho-pezo. Mad eo pe ne deo?

— Paket oh e ger, eme Jakez. An dorn amañ dioustu! He friz a oa greet din gand Yann. Beteg pemzeg e hellen diskenn. Med eun diviz a rankan ober diouzoh: paet dioustu ha kaset dioustu!

Ha klak, klak! Ar gordenn e penn ar vuoh kerkent. Setu greet an aferiou, hag ar marhadour kuit, Chakez leun e vruched a gailhez (1) dao da gas ar rest euz ar zaout warzu ar gêr. Satal ha kana a ree laouen, evel eun drask war he viou.

Er porz, edo Yann o tenna dour d'ar bezeg. Pa e-noa sellet mad ouz e vandennad saout, da houzoud ha ne oa hini ebed o vond da goeñvi:

— Daon, emezañ da Jakig, e peleh emañ ar Ruz? Unan a vank, paotr!

— Añ, eme Jakez, petra? Mardouen avad! Petra ar foultr! Daon, ya, ya, avad, ar Ruz n'eo ket deuet da heul. O, ar hastig! Bremaig ez eus tremenet eur harr-tan war an hent braz, duhont e Kroaz-Sibika. Nemed eet e vije dirag ar harr-tan-ze. Aon he-deus dirag he skeud! N'ho-peus ket a zoñj, Yann, e oa bet tehet digand Frañsin eun deiz, kemeret aon diouz he disklavier du?

— Ya, ya, eme Yann, gouzoud a ran, med n'emañ ket ar poent da gonta ranellerez nul. Alo, paotr, deom d'he hlask dioustu araog ma teuo an teñval! Tenn da voutou, buan!

Ha Chakez ivez, pa oe staget ar vandenn zaout, e voutou en e zaouarn, d'ar red dre ar strêd louz. Ar pri a strinke dreist ar hleuz hag ouz genou Yann. Greet evelse an dro vraz dre an douarou, berr war Jakez, an dorn war e bistig, pe gentoh war e arhant.

— Mad, eme Jakez a-beb an amzer, n'ez eus netra surroh, araog ar marh-tan eo eet al loullig!

— Ha... piou oa? eme Yann, prest da zizalana. Paket e-noa moarvad eul lastez berr anal « kornard », evel ma lavare, diouz e gezeg a veze atao o poursual diwar ar foenn, ar strakoulion-red (2) warno dalhmad. Ha bremañ e oa pikou du war e zremm, ma vije lavaret e-noa paket ar hleñved-dua diouz e voh!

(1) Kailhez: moneiz.

(2) Strakoulion: kleñved hag a lak fri ar hezeg ha zivera.

— Me gred eo ar baraer oa. Hennez ne zell ket, nemed êr atao!

— O... ganast! eme Yann, e-peleh e vo kavet hounnez, ar penn barbouellig-se? Ketao! Kenta tro ez ay d'ar foar, ya, ha pa ne gavfen nemed mil lur diouti.

— O, eme Jakez, d'ar briz-se on kontant d'he frena, mar karit.

— Petra? a reas Yann, en eur hweza e fri etre e viz-meud hag e viz yod. Gwerza anezi dit-te? Daoñ, n'e-peus ket daou wenneg da deurel ouz toull eur hi!

Pa oent en em gavet el leur, e oe bet eur gempenn all. Yann a lavare traou da Jakez. Frañsin a behe warno o-daou, ha drailh, ha tan! Eur zoroh adarre e-pad koan eveljust. Tri mil suilhet e oa ar yod, ankounahaet war an tan:

— Warhoaz, eme Frañsin, n'ho-po tamm d'ho tijuni araog ma vo kavet ar vuoh! Ar re-mañ, an tamm kanailhez yaouank-mañ a zo ken dibreder wardro ar zaout! Te a zo galvet da vond da glask da voued, Chakig, ma kendalhez, diwall mad! Alato! Alato! Biskoaz kemend all! N'ho-po gwenneg toull ebed diganin en deiziou-mañ!

Ha soroh, ha soroh! Antronoz, furchet oll zouarou ar hontre, bet an archerien gand Yann o weladenni kement porz ha kraou tro-war-dro, buoh ebed muioh. Lavaret e vije e oa eet, kontrol-beo da « vister an inkarnasion », euz a gig da ene.

Frañsin e tremene kement a draou en he fenn, kement a zorhennou, ma he-doa klevet, emezi, diouz ar mintin pa oa o horo, ene ar vuoh o vond d'ar Baradoz! Eur raz bennag o redeg dre al laouer-vên. Brud a yeas euz komzou Frañsin hag ano a oa gand ar hontriz da rei peb hini o zokad moneiz evid sevel eur chapel gaer e Toull-fank, e plas kraou ar zaout. Yann, leun aagal, ne grede ket e seurt sorhennou:

— Te, Frañsin gêz, a zo eet e bugaleaj!

Chakez, diouz e du, ne laboure ket ken tri devez goude, nemed eur wech bennag, pa droe en e benn. Eur bragez nevez e-noa prenet, unan pañ du, digand Saik an Tortiser, pe « bet-em-eus-ivez ». Atao e veze gantañ an oremus-se d'ar merhed, pa ree e droiad gand dilhad: « Bet em-eus ie », eme Zaig, « dilhad tantelez, hivizou goañv, ha bragezeier kloz d'ar merhed. »

Prenet eur vlagenn gand Chakez, ha staget da vutuni, ma lavare an dud:

— Sur awalh emañ ar vuoh e godell ar pastor-saout! ... E gwirione e oa debret beteg an tez.

— Penaoz, paotrig, a lavaras Yann dezañ eun deiz, gwerza mad e-peus greet ar Ruzig? Lavar din 'ta peseurt prizioù a zo war ar zaout, pell zo n'ez on ket bet er foar!

Chakez a oa staget da grena evel eur bi bihan, kouezet e zigaretenn war beg e votez; e henou n'e-noa dalh ebed ken.

— Penaoz, riou e-peus 'ta? eme Yann. Emañ kavet al laer! Te eo an trafikier, tamm paotr daonet! E peleh emañ ar hailhez? Debret int moarvad! Lavar 'ta, diaoul fall! Gand an archerien ez i!

Hag eur mognad da Jakez a-dreuz e henou!

— Gaol! Diwar va zro! eme Yann. Hag eur voutezad leun a gaoh-saout e diadrenv Chakez da vond kuit.

Abaoue e daol botez, emañ Chakez o redeg bro, oh ober eiz deveziou en tu-mañ hag en tu-hont. N'eo ket bet kavet mad e nebleh. An troad en a baol, « koll-e-voued » en tu-mañ, « lampoun fall » en tu all!

Petra a fell deoh! Euz ar ouenn e oa, kredabl-braz, euz ar Boudedeo, an hini a rank bale e-pad e vuhez.

Fañch INIZAN.

AN DIBAB

Pez-c'hoari berr

gand

Yann BREKILIEN

bet skignet gand Radio-Kimerh
d'ar 15 a viz meurzh 1959

C'hoarierien :

HERRI (25 bloaz) ... c'hoariet gand P.-M. MEVEL.

GWENAEL (22 vloaz), ... c'hoariet gand ABASQ.

LOMM AN DREO, tieg pinvidig (50 vloaz), ... c'hoariet gand Ch.
AR GALL.

ROZENN, merh Lomm an Dreo (18 vloaz), ... c'hoariet gand
Ivona JANNES-ABIVEN.

I

HERRI ha GWENAEL (o tond a-benn an eil d'egile war an hent)

HERRI. — Hopala ! Setu amañ kilhog ar barrez, me ' gav d'in. Petra emout oh ober dre amañ, Gwenaël, gand da zilhbad Pante-kost war da gein, eun devez pemde anezi ?

GWENAEL. — Ha te Herri ? Daoust ha n'out ket gwisket e-giz pa 'z afes d'eun eured ? Peleh 'ta emout o vond ?

HERRI. — Ar ranell abanout ! Netra ne ouezi. A-hend-all n'em eus ket amzer da goll o fistilha. Kenavo, Gwenaël.

GWENAEL. — Kenavo, Herri. Med... Gand an hent-mañ e yez ? Ma hent eo ivez.

HERRI. — Deus asamblez ganin neuze... Marteze e yez da gavoud eur plah yaouank koant bennag, hañ ? Likaouer ma'z out !...

GWENAEL. — Likaouer... likaouer... Eur goantennig e yan da weladenni, gwir eo. Arabad dit avad mond da zoñjal... Me ' zo vond da gas eur boked dezi da geñver he deiz-ha-bloaz, ha setu tout.

HERRI. — He deiz-ha-bloaz?... He deiz-ha-bloaz a larez ?

GWENAEL. — Med... Ya, he deiz-ha-bloaz.

HERRI. — Echu eo he zriweh bloaz marteze ?

GWENAEL. — Penôz e hellez gouzoud an dra-ze ?

HERRI. — Mond a ran ivez da heta he deiz-ha-bloaz d'eur plah yaouank triweh bloaz.

GWENAEL. — Da Rozenn ?

HERRI. — Ya, da Rozenn. Da Rozenn An Dreo, deuz Keram-bitrak.

GWENAEL. — Anaoud a rez Rozenn ?

HERRI. — Ganin nemedken he-deus dañset, disul diweza, e abadennad-koroll pôtrez an tan-gwall.

GWENAEL (*trist an ton gantañ*). — Ganit he-deus dañset... Ha... Ganin-me e oa bet, an deiz all, e pardon Sant Konogan.

HERRI (*o c'hoarzin*). — Gwell eo d'ar merhed an abadennou-koroll evid koveziou ha sakramañchou ar pardonioù !

GWENAEL. — Rozenn avad, eur plah fur a zo anezi.

HERRI. — Lemm he spered atô.

GWENAEL. — Ken tener eo sellou he daoulagad ha gliz eur houlou-deiz eun devez klouar euz an nevez-amzer.

HERRI. — He horv eur strink braventez ha gwevded. He dremm a zo eur vleuñvennig roz-gouez, he bleo eun tonn mel o tivera.

II

(*E ti Lomm An Dreo*) LOMM, ROZENN, HERRI ha GWENAEL

LOMM AN DREO. — Taolit ho pouez war ar skaoñ, pôtre. Eur werennadig hini-kreñv a yelo ganeoh? Rozenn, ma merh, dis-karg eur werennad hini-kreñv da Herri ha da Wenaël.

(*Eun dilavar. Trouz ar gwer*).

Amzer fall, neketa?

HERRI. — Glao a vo a-barz nemeur.

LOMM. — Ken brao all e oa deb!

GWENAEL. — Hirio avad ez eus c'houez-vad gan an douar mouest hag ema ar prajou o strinkellikad brao.

HERRI. — An avalou-douar a vreino e-barz an douar.

LOMM (*o huanadi*). — Kalet eo er mare-mañ buhez al labourer-douar.

HERRI. — O Tonton Lomm! n'oh ket-hwi da veza truezet ouzoh! Peb hini a oar ez oh eur gounideg ampart hag eo leun-barr ho solierou.

LOMM. — Ne laran ket nann. Tenn eo hirio gounid e voued war ar mêz, koulskoude... Koulskoude ar bennhêrez-mañ, ma merhig karet Rozenn, a vo ganti peadra awalh...

GWENAEL. — End-eeun, Tonton Lomm... (*pasaad a ra*) end-eeun em-mije karet komz e kuzul ganeoh...

HERRI. — Petra a larez, Gwenaël? Petra a fell dit goulenn gand Lomm An Dreo?

GWENAEL. — Se ne sell ket ouzit, Herri.

HERRI. — Selled a ra ouzin, er hontrol. Me eo a zo deut amañ da gomz ouz Lomm An Dreo etre me ha heñ.

GWENAEL. — Te?

HERRI. — Me, ya! ha neket te.

GWENAEL. — Doue a vadelez!

HERRI. — Hag alia a ran dit...

LOMM. — Ta ta ta! Tomma a rit din ma diskouarn, ho-taou. Komprenet mad em-eus ho-peus ho-taou eun dra bennag da houlenn ganin e kuzulig, ha divinoud a ran ez eus ano euz an heveleb tra.

GWENAEL. — Diwar-benn Rozenn eo a fell din komz.

HERRI. — Diwar-benn Rozenn ivez e fell din komz.

LOMM. — Her goùd a ouzon ervad. Hogen, evidon d'ober stad ahanoh ho-taou, n'hellan ket, eveljust, rei ma merh da zimezi d'an eil ha d'egile. Ouspenn eo dezi d'ober he dibab. Petra a larez, Rozenn?

ROZENN. — Trefuet braz on, Tad, gand ar pez a glevan... Dao din kemer amzer evid prederia beteg gweled spisoh em halon. An daou-mañ a blij din, evid gwir. Emaon en entremar braz.

LOMM. — Mad! Lez da dad d'ober. Klevit, pôtre: goùd a ouzoh ez eo ma merh eur bennhêrez fur, ha koant, speredet ha neuziet mad, hag e tigas d'he fried eun argourou brazig awalb. N'hell beza roet nemed d'an dellezeka. Eul labourer akuit a dle beza ma mab-kaer. Da houzoud eo pehini ahanoh eo ar hapapa. Me 'zo vond d'ho lakaad d'ober eur genstrivadeg: « Bez' ez eus amañ daou bark kement ha kement da drei. Peb unan ahanoh a lakaio eur marh ouz eun alar ha dao dezi! Gwelet e vo piou a gaso al labour da benn ar buhanna hag ar gwella.

III

An heveleb re, diwezatah

ROZENN. — Setu c'hwi distro abaoe? Ha neuze, Tad? Gand piou eo èt ar maout? Piou a zo an haeler gouesta?

LOMM. — Ma merhig, te a hell beza dineh o kemer Herri da bried. Henez ne lezo ket ahanout en dienez. Nerzuz eo, t'er ouz al labour, ha gouzoud a oar diouz e vicher.

HERRI. — Peurhrêt em-oa ma lodenn pa ne oa ket Gwenaël grêt an hanter euz e hini gantañ.

LOMM. — Hag eul labour bravoh eo. Laouenn eo ganin dre m'em-bo eun den e-giz Herri da vab-kaer.

ROZENN. — N'eo ket divizet c'hoaz an dra. Arabad beza re a diz warnom. Marteze n'edo ket Gwenaël war e du hirio. Boaz eo, ouspenn, d'ober gand eur hleo-houarn ha n'eo ket gand eun alar-koad... N'eus ket e buhez ar mab-den nemed al labour a dalv: din e plijfe gouzoud pehini a gan hag a zañs ar gwella.

LOMM. — Fur out, merhig. N'eus ket nemed al labour hag a dalv. Dañsit ha kanit bremañ, pôtre.

(*Korolli a ra an daou zen yaouank gand Rozenn en eur gana*).
LOMM (*goude echu ar gorolladenn*). — Ha! n'eo ket fall! N'eo ket fall! Kana mad a reont o daou. Med petra a gav dit, Rozenn? Daoust ha n'eo ket mouez Herri reisoh evid hini Gwenaël?

ROZENN. — Marteze, Tad, ne laran ket. Merket em-eus avad e tle Gwenaël beza siferniet eun tammig. N'hell ket eta beza barnet diwar gement-se.

LOMM. — Ma! Hogen n'eo ket en arvar e koroll Herri skañ-voh evid egile.

ROZENN. — Gwir eo. Treh eo Herri da Wenaël.

LOMM. — Mad ar bed ! Trohet eo e-giz-se ar skoulm. Nehet on evidout, Gwenaël...

ROZENN. — Gortozit, Tad ! gortozit ! Dao eo din ivez gouzoud piou eo ar hreñva.

LOMM. — Piou ar hreñva ? Med...

ROZENN. — Me a fell din o gweled oh ober eur hrogad gouren.

LOMM. — Eur hrogad gouren ? Ne gomprenan ket perag... Bo ! Erfin... Arabad klask kompren ar merhed. Arsa, pôtre ! Dichupennit, ha yao !

(Herri ha Gwenaël, goude beza dichupennet, a grog an eil en egile, hag a houren. Herri a ro lamm da Wenaël).

GWENAEL (o vlejal). — Ouiouiu !

HERRI. — Ha ha ! Gwelet az-peus, Rozenn, pebez lamm e-neus bet ?

ROZENN (trist). — Gwelet em-eus.

LOMM. — Brao-braz, Herri. Pilet kaer-dreist eo bet ganit. Nekwir, Rozenn ? Eur gourener dispar ez eo Herri, neketa ?

ROZENN. — Eur gourener dreist, se a zo gwir.

LOMM. — Eul labourer mad, eur haner hag eur horoller ampart, eur gourener dreist : te az-po, ma merh, eur mailh a bried !

ROZENN. — Med, Tad... N'em-eus ket diskleriet c'hoaz ma dibab.

LOMM. — Penôz ? Anad e tibabez...

ROZENN. — Dibab a ran Gwenaël.

YANN BREKILIEN.

Lazadeg kole-taro Meot

gand REUN MENEZ KELDREG

Diskennet oam beteg al Liger, c'hoant on-daou da besketa. Unan bennag e-noa lavaret d'am mignon koz oa bet gwelet an deveziou-ze eged e-kichenn Sant-Matilin. Er ster, an dour kompez a zeblante kemer heh amzer da firbouchal etre an haleg hag ar pupli. Ez e vije deom merzoud taoliou lost an eged war velezour lintruz an dour, ma eged a oa.

Al linennou bouetet ha stignet, ne oa mui netra d'ober e peob ar mintinvez, nemed gedal ha butuni, en eur zelaou bourbouilh sioul d'unan euz e gomperien, da vare ar pesk ebrel.

— Dond a ra din soñj, pegwir emao m o pesketa, euz eun drogamm fentuz c'hoariet gand Marzin, va hamalad a gemener gwechall, d'unan euz e gomperien, da vare ar pesk ebrel.

— Daoust hag ez eo ar hoari-ze eur hoari breizad ? a houlenis digand va mignon.

— A zoñje din awalh, emezañ, hervez ar vrud e-noa du-mañ.

— Evidon, n'am-eus klevet na va zud, nag ar re goz a zarem-preden pa oan paotrig o venegi anezañ; hag etrezom, bugale, oa dianav krenn. Diwezatoh, p'on eet d'ar skol — wardro seiz bloaz hanter am-eus kroget gand va zammig deskadurez — am-eus bet an tu da weled eur wech bennag, tammou paper, stummet e furm eur pesk, spilhennet ouz porpant hini pe hini. Med atao e veze greet seurt traou gand bugale ar vourh. Souezet e chomis ar wech kenta ma welis kement-se. Iskis e kavis ar hoari, hag e izelaas war an taol em spered an desped mud a zougen dezo beteg aze, abalamour ma komzent galleg, pez a lakae anezo, evidon, en eur bed kevrinuz.

Ar hoariou skol, kanetennou, mênigou, toupigou, ha meur a hini all, ne oant evidon, paotred diwar ar mêz, nemed c'hoariou red, mad evid bugale dalhet etre ar mogerioù. C'hoari e gwirionez a oa eun dra all, eun dra a bouez hag a ree deom tu d'embrega or horv, da brienti on nerz, evel meinata kistin, lakaad ar chas d'en em ganna, delher penn ouz al loened, saout pe leueou bihan, dond d'ar gêr war gein ar javed, d'an daoulamm ruz — a lavarem — daoust d'or javed kaoud awechou o femzeg bloaz, kouronka er hanoliou pe er mor, noaz-pilh evel preñved an Aotrou Doue, chaseal ar brini er parkeier, pe ar bichig-ruz er hoajou pin, ha me oar !

Se oa c'hoari, n'eo ket abalamour d'an ijin a houlenne seurt traou, hogen abalamour d'ar frankiz on-oa ganto. Gwir eo ez on-me mab eur ouenn a dud gouez !

— E Pont 'n Abad, a respontas va hamalad, e-neus bet berz e-pad bloaveziou c'hoari ar pesk ebrel, e-touez ar re vraz, ha dreist-oll e-touez eur rummad anezo, ar gemenerien. An troiou-kamm c'hoariet ganto d'o henseurtes pe da dud kêr, n'o-doa tamm ebed ar blaz pe an neuz a gaver er farsadennoù all, evel kas unan da glask ar gordenn trei an avel, pe ar biz klask viou d'ar yer. Seurt troiou n'heller ober nemed da dud a spered berr, krennarded eun tammig droch peurvuia. Ar gemenerien a zibabe tud a skiant vad, al louarna zoken awechou. O zroïou oa kaled ha diêz da houzañv, o lakaad da hoarzin kêr a-bez ouz an hini tapet genaoueg. Ar gounnar hag an ebiez awechou a zo bet savet warlerh an taoliou farserez.

**

Marzin ha Visant, e vignon braz, a deuas a-benn da dizoud Per-Mari Ar Rouz, unan euz o homperien, kemener eveldo. Hemañ e-noa ar vrud da veza re fin evid beza tapet, ha gouest d'en em veñji. Ouspenn e vicher gemener, e ree hoaz an hini lazer-moh.

Goude taol soubenn ar rouz greet d'an daou vignon gand Tudina Veot, Marzin ha Visant a jomas pell amzer heb mond da zevezia da Veot. Koulskoude mestr an ti a gendalhe da labourad war e zouarou hag ar vugale da vond d'ar skol, peb hini da uza ha da doulla e zilh. Setu ma kemeras Tina hent Pont 'n Abad, evid goulenn digand Marzin dond adarre da wriad d'he zi. Araok kaoud amzer da zigeri he genou, he-doa klevet he fater. Tan ha kurun a halvas ar hemener d'e zikour, ha naba a reas lakaad mui ken e dreid e Meot, nemed evid he interamant, a hetas gweled heb dale. Hogen komz a veg faoutet a oa eun dra, ha gounid e gerh eun dra all. Ouspenn ne oa ket skrañgn ar vaouez na war boued na war ar baeamant. Setu ma prometis on den erfin distrei da Veot d'an devez divizet.

Pa zigouezas Marzin ha Visant e Meot, Fañch, an ozah, a houlennas diganto, e-serr konta kaoziou e-pad lein, m'e-noa gallet unan bennag tizoud Per-Mari Ar Rouz.

— Re dagnouz eo, eme Visant, atao prest da flemma ha da daga.

— Dond a raio koulskoude e dro, a eilgerias Marzin.

— Kenderhel a ra atao gand e vicher lazer-moh ? a houlennas Fañch.

— Ya, eme Visant. Kement a hounez en eur ziskrohenna eged en eur wriad.

— War ar poent-se, a bregas Marzin, ne dlefe ket beza diêz tapa anezañ genaoueg. Sell, Fañch, d'ar henta a viz ebrel, te a welo an hini hotuz-se o tond amañ gand e vuzetenn leun a gontilli, soufletez, maen-lemma, eskenn, mailh, ha me oar, ken a zodo e-pad eiz devez gand ar vez !...

**

Da zevez diweza miz meur e antreas Marzin e ostaliri Gerloh, e Strêd ar Hastell, leh ma ouie kaoud e Ber-Mari, boazet da zond aze beb abardaez, evel eur marh d'e varchosi. Eur pratik a gavas da zuna gantañ eur chopinad, amzer ha digarez gortoz egile. Pa welas dre ar gwer damskeud Per-Mari o tond, ar hemener a daolas dre gaerig ar gaoz war Meot hag en em lakeas da gonta d'egile an darvoud mantruz digouezet duze, sañset :

— Eur holl braz ! Eul loan a bevar bloaz hepken ! Gounezet e-noa ar priz kenta er hoñkour braz e Kemper, hag e oant e soñj e gas da Bariz evid ar hoñkour broadel. Ha ne lavaran ket ne vije ket deut ganto ar maout, rag hervez al louzaouer-chatal, e oa kaer etre ar haerra. Ar vestrez a zo mantret. Ma werzont anezañ da gigerien Ploneour, n'o-devezo nemed eur hart euz e briz. Setu m'emaint war zoñj e ziskrohenna e kêr, hag e loda etre an dud tro-war-dro. Lavaret o-deus din goulenn digand Michel an « turi » mond duze warhoaz.

— Lavar 'ta Marzin, a halvas Per-Mari, eun ilin war ar hon-touer, e werennad win en e zorn, unan bennag e-neus kollet eul loan tro aze ?

— Ya, a respontas Marzin, en eur ober eul lammig war e skabell... A ! Te eo, Per-Mari ! Ya, Fañch Meot e-neus kollet e goletaro. Emaon dres o tond alese, ha goulennet e-neus ganin gelver paotr an « turi » da vond da loda ar hig warhoaz.

— Klačñ oa ?

— Klačñ ? Yah spontuz, ne lavaran ket ! Ar mintin-mañ e-neus lammet hoaz diou vuoh. Eur begad avalou-douar e-neus laeret er paner lezet e-kichenn an nor, en eur zond endro d'e graou. Sur awalh eo chomet unan loh et en e houlañchenn fall, rag dioustu e-neus en em lakaet da basaad. Kleved a reen anezañ euz ar gegin, el leh ma labourer. Eet on da weled, evel just. P'on digouezet e oa astennet war an teil, hag e tiswante kement e baviou ma ne oa ket posubl tostaad outañ d'ober war e dro. Netra d'ober, en em vouget e-noa !

— Gweloud a ran, a respontas Per-Mari... 'Meus aon, paotr, ne vo ket êz da Vichel an « turi » dispega euz e labour warhoaz, devez gwener. Trawalh e-no d'ober evid kigerien kêr.

— A, gast ! Ya 'vad ! eme Varzin. Gand ar strafuilh a oa ennom duze, n'am-eus ket soñjet e kement-se !... Tapet fall awalh on, rag prometet em-eus.

— Me... a hellfe mond d'e renka, a lavaras neuze Per, evid o dizamma, rag anavezoud mad a ran Fañch.

— Az-po digemer vad, bez' dineh ! Eur rivin a vo evito ma ne hellont ket e werza.

— Ni a raio hent warhoaz vintin asamblez, mar kares.

— Ganin ? Nann, rag pevar devez labour am-eus greet evito ouz renk, hag echu eo ganin evid an taol-mañ.

— Mad, me lavaro dezo on-eus preget on-daou... Kemer eur bannah 'ta !

*
**

Antronoz e savas Per-Mari mintin mad. E vuzetenn, atao prest, a lammas diouz poentenn ar speurenn, ha tiz warnañ e kerzas war hent Sant-Yann. Kêr a oa hoaz en deñvalijenn pa zigouezas. N'eus forz; boazet oa ar gigerien galvet en eun tu bennag da zebri lein araog en em lakaad war ar stal. Ar chas a chalpe. Skei a reas war an nor :

— Savet eo an dud ?

— Ya, deus tre !

Ouz taol, Fañch ha Tudina, dirazo o fladadou soubenn, a jomas ken souezet an eil hag egile.

— Yen eo, eme Ber-Mari.

— Ya, a respontas Fañch,... hag a hortoze.

— Peleh e vo greet dezañ e stal ? a houlennas Ar Rouz... Ne oah ket o c'hortoz ahanon, kea ?

— Nann, 'vad, eme Fañch, e mod ebed !

— Tud paour, hirio emañ ar gwener ! Imposubl oa da Vichel, c'hwi oar mad, lezel e labour en « turi », evid dond beteg amañ. Setu on deut en e blas. Peleh e vo greet dezañ e stal ?

— Da biou ? a houlennas Fañch, digor e veg.

— D'ar hole-taro 'michañs ! Komzet am-eus gand Marzin deh.

Neuze Fañch ha Tudina a gomprenas. Hi a stouas he fenn en eur vouc'hoarzin, gwall laouen evid eur vaouez o tond da gaoud eur seurt koll. Fañch, siriuz evel eur peul, a zelle outañ hag a hortoze. Tudina n'hellas ket padoud pelloh, dinerza a reas en eun taol, hag he hoarz, drant ha sklêr, a lezas ar Rouz sabatuet. Fañch a hoarze bremañ ivez, sioulig.

— 'Maon tapet ! eme Ber-Mari, nehet. O, gast ! N'am-oa ket soñj, hirio emañ ar pesk ebrel !

Prim e droas kein, heb mui ger, hag er-mêz, e vuzetenn o skei war e benn-a-dreñv.

— Per-Mari, a halvas Fañch, deus da gemer eur banne !

— Nann, n'am-eus ket amzer, d'egile emeon o vond d'ober e stal. Felloud a ra din dastum anezañ war e glud !

Med kaoh louarn ! Marzin a oa eet da loja da Leskon da di e hoar-gaer.

Reun MENEZ KELDREG.

L. LOK

Barzaz Breiz Nevez

AN
ALHOUEZ
ARHANT

Gwerz nevez
War eun ton nevez
gand skeudennou

savet

e serr

Goueliou Braz Kerne

Diskouezadeg ene Breiz
a vez lidet beb bloaz e Kemper-Kaourantin

DISKLERIADUR

En amzer m'edo GRADLON roue Kerne ha KAOURANTIN eskob,
KER IS oa brava kêr ar rouantelez.

Diwallet edo diouz kounnar ar mor gand deg skluz.

Eun devez m'edo GRADLON kousket mad, e verh, DAHUD, evid
mond d'ar plijadurioù mezuz a gare, a laeras digand he zad
an alhouezioù a zalhe prenet ar skluzioù, hag o digoras.

Kerkent ar mor a zirollas e kêr. GRADLON a lammas war gein
e varh ha d'an daoulamm kuit, DAHUD gantañ war an dalier.

Ar mor avad a houneze warno. DAHUD a bilas diwar gein : lonket
e oe gand ar reverzi a holoas KER IS evid atao.

Istor an deg skluz a zo skeudenn an dañjerioù a gasfe BREIZ d'ar
strad.

Epad an embann e vez lakaet kleier da zeni.

Embann ar Gouel

*Da veza kanet hervez an doare koz da zibuna gwerzioù, peb
hini da gana hervez e zantimant, heb heuilh renkadur an ton.*

goustad = tranquillement

pe tra zo ne vez e Kem per ma son ker min tin ar hle ier

ma son ar hle ier ker sklin tin kle ier i lizsantkaou rin tin.

Eun Embanner.

Petra zo nevez e Kemper
Ma son ker mintin ar hleier ?
Ma son ar hleier ker sklintin,
Kleier iliz Sant Kaourantin !

Eun Embanner all.

Eur bern tud yaouank er ruiou,
Lod gand bombard, lod gand biniou;
Pôtrez, merhed war o hoanta,
Petra hizio a nevez 'ta ?

An Embanner kenta.

Diskouezadeg evel gwechall
P'edo Breiz dieub diouz Bro-Hall ?
Evel gwechall diskouezadeg,
Eur skoued war vruched peb marheg ?

An eil.

Evel gwechall diskouezadeg,
Eur skoued war vruched peb marheg,
Sevel soudarded pa ranke
Peb marheg evid an arme ?

O daou a-unan.

Laouen o drem int er ruiou,
Deut a vern da lida gouelioù
Diskouezadeg vraz Bro-Gerne,
Breiziz o tispak o ene.

Gwerz an Alhouez Arhant

An Displeger.

Etre touriou Sant Kaourantin,
Daoust d'ar hleier seni sklintin,
War gein e varh ar roue Gradlon
A ouele, rannet e galon.
Rannet e galon a ouele.
O soñjal en e vro Gerne.

Da bevar avel bro Gerne
Ar roue Gradlon a embanne:

Ar Roue Gradlon.

Diwall va bro, va bro garet,
'Vel Ker Is beza kabestret,
Beuzet er mor evel Dahud.
Eun deiz hudur, eun deiz tabut,
Diganin va merh pennfollet
An alhoueziou he-deus laeret.
Digor eun nor, digor deg dor,
War or seuliou e red ar mor.
Ar mor a red war or seuliou.
Bouzaret om gand e darziou.
Gand tarz ar mor om bouzaret,
Gand aon va marh zo kounnaret.
E red va marh a zaoulammou,
Tan dindannañ a fulennou.
Laeret he zad, digor deg dor,
Emañ Ker Is e strad ar mor.
' Foñs ar mor don emañ Dahud,
Va merh Dahud gand he gwall-vrud,
Ruilhet, diruilhet, merh distur,
Pennfollet gand ar blijadur.
Diwall, va bro, da vond da goll
E-touez reier on amzer foll!

An Displeger.

Ar Roue Gradlon doureg leñve,
E maro e verh pa zoñje.
E leñve doureg o soñjal
E hellfe 'n em gaoud kemend-all
Gand e vro garet, mond da goll
Etouez reier on amzer foll,
Ma ve laeret an alhoueziou
A zalh prennet kloz an doriou
A vir ouz ene glan Bro Vreiz
Euz dizurz bremañ beza preiz.

AR ROUE GRADLON
etre touriou Sant Kaourantin

Sant Kaourantin a druezas
Ha d'e roue koz e lavaras :

Sant Kaourantin.

Gweled a ran da velkoni,
Arabad dit fallgaloni,
Pa n'emañ ket oll alhoueziou
War skouejou oll yaouankizou.
Unan a zo, aour e zanvez,
A zo alhouez ar garantez.
An alhouez aour zo em iliz,
Kenteliet 'm-eus ar yaouankiz,
Ober gantañ n'eus gwelloc'h stur.
Ar gwir garantez a zo fur.
Dahud...

An Displeger.

Amañ Kaourantin a dardas,
Trist, Gradlon e benn a zoublas.

*Kleved a reer bombard, biniou, kan, c'hoarz, trouz bouteier tud
o vale.*

Sant Kaourantin.

Klev ar vombard hag ar biniou
O seni drant 'pad ar goueliou,
Seni drant da lakad dañsal
Hag ar halonou da dridal.
Selaou tridal ar halonou
Pa zav kan ar hanaouennou.
Sell o virvi an daoulagad
Pa dremen kevren pe vagad,
War al leurenn oh ebata,
Pötred, merhed, war o hoanta.
Setu, Gradlon, an alhoueziou
A zalho prenet an doriou,
A vir ouz Breiz da vond da goll
Etouez reier on amzer foll.

An Displeger.

'Doug an deiz Gradlon a zellas,
Ha 'doug an deiz e selaouas.

Ar Roue Gradlon a lavare
Da Gaourantin d'an abardae.

Ar Roue Gradlon.

Joa zo ennon, ive damant,
Damant rag an alhouez arhant.
Alhouez arhant ar brezoneg
Diwar kant, diwar mil abeg,
A zo, a glevan, gwall uzet,
Beh da zerhel an nor prenet.

SANT KAOURANTIN

Ma tibrennfe ' ve gwall zoursi
Enebi ouz ar reverzi,
Eur reverzi hag a lonkfe
Ene Breiz, ra viro Doue !

An Displeger.

Diwar gein e varh ar roue koz,
Echu ar gouel, prestig an noz,
A zistagas eun taol korn-boud,
Doare vefe eur gwall-zarvoud.
Eun engroez tud a ziredas,
Dirag Gradlon en em vodas.

Roue koz Kerne a lavare
D'ar Vretoned d'an abardae :

Ar Roue Gradlon.

Va zelaouit, va bugale,
En ano Breiz, en an' Doue.
Dalhit e stad an alhoueziou
' Zo bet lakeet war an doriou,
War oll zoriou ho levane
Gand ho Sent, gand ho Rouane !
Dalhit e stad,
Diwallit mad !
Gwasoh eged tan-gwall, dour-beuz,
Beuzadeg Is gand freuz ha reuz,
E vije deoh beza diskiant
Beteg koll hoh Alhouez Arhant.

An Displeger.

Kerkent ha Gradlon tavet
E weled mil breh savet
D'al laez warzu e skeudenn,
Ha ker prim ha luhedenn,
Moueziou nerzuz a zistagas
Eur han da Vreiz hag a douas
E lakay ar Vretoned,
Gand karantez, o aket
Da zerhel e stad, da vired
E vije diganto laeret
An Alhouez Arhant dreist-oll.
Heptañ Breiz yaje da goll.

*Gant ar pevare gwerzenn e komañser kleved eur han broadel
a ya war gresk hag a gendalh en e greñva goude m'eo echu gand
an displeger.*

L. LOK.

Brezoneg beo ar bobl

Ar Beorien

Soñj am-eus, a lavaras ar vamm-goz, gweled pa oan bihannig an dud o tond d'ar foar. Ne oa ket, en amzer-ze, na kirri dre-dan, na kamionou na treñiou. Euz ar Hab e teuent da foar ar Pont, war o zreid, war o zreid noaz awechou, da heul o loaned. Ar moh hag al liou bihan a veze lakaet er charbañ, an deñved a vatee, hag ar zaout, o jerhenn peg en o herdin.

Mintin mad e rankent kuitaad ar gêr, evid distrei araog an noz. Aliez e veze brao awalh an amzer da houlou-deiz, goude-ze e teue glao, ha ne oa ano bet hoaz euz disglavier ebed. Ar merhed a droñse o bro-ziou war o diskoaz ha war o jenn, gand aon da hleba o hoejou ha da drempa o herhenn, rag dougen a reent kolierou hag a laoske o goñg e noaz. Neuze e veze gwelet o lostennou hag ar pochonou a stagent gand eul lasenn en dro d'o dargreiz dindan o broz. Er pochonou-ze e tougent o arhant pe o moneiz. Ar merhed paour ! Laerien a zaremprede ar foariou d'ar mare-ze, ha pa jome ar merhed da varhata eun dra bennag, al laer o dostae, a ree eur zell en dro dezañ, a drohe lasenn ar pochonou, ha kuit pelloh. Ar vaouez a glaske he yalh evid paea ha ne gave mui netra. Neuze en em lakae da joul ha da leñva, an dud a zelle a beb tu hag a hope : « Al laer ! Al laer ! E peleh emañ ? » Re zivezad, al laer e-noa tennet gantañ. Ar paour-kêz maouez a ranke mond d'ar gêr heb arhant na loan.

A beb seurt a veze er foariou : klaskerien bara, tud aflijet, azezet war ar blasenn oh astenn o dorn. Pehini en o zouez a oa al laer ? Ne oant ket oll tud onest anezo. Gwelet am-eus lod o tond da eva d'an ostaliri e ti va herent. Azezet e kostez ar hleuz, war hent ar foar, eur hlasker bara a ziskoueze mañch e chupenn goullo, e vreh kuzet hag e zorn en e vragou, evel ma vije bet mogn. An dremenidi, gand truez outañ, a ree dezañ eun aluzenn. Gwelet am-eus lod all hoaz gand gouliou faoz.

Ar beorien a deve ivez da di va moereb d'ar merher araog ar foar. Trempet e veze dezo soubenn. Eur vorledenn a zigoueze gand he gwaz, eun dreser priaou torret. Gand eur minaoued e toulle peb tu euz ar skudell, gand neud orjal e starde an tammou an eil ouz egile, eun tam-mig plastr war horre, ha mad pell zo. Ar vaouez koz a vutune dalhmad gand eur bibenn bri, hag a denne warni ar muia ma helle, hogen pa ne jome mui tamm butun evid he gwaz, e bake gantañ taoliou baz.

Mestr an ti a chike butun karot, hag ar beorien a ree dezañ doestou houarn-gwenn evid miroud dezo e chikou koz da lakaad en o fibenn, Peb hini e-noa e voest war blankenn ar ziminal. Ar mestr a lakae e chikou eur wech en eur voest hag eur wech en eun all, kement ha kement da beb hini. Pa errue ar beorien, pebez mall da vond da gerhad o boest butun! Ha tan war ar horn, hag ar gaoz, ar hoñchennou en dro, ar banneou lagoud ive!

Da vare mond da gousked, e veze kaset ar beorien d'ar harrdi, e-kichenn ar zaout. Plouz a gavent aze forz pegement. Awechou, da greiz an noz, e save beh ganto. An dud o chom war zolier an ti a ranke sevel evid lakaad ar peoh etrezo.

Antronoz ez eent d'ar foar, gand o gouliou faoz an hanter vrasa anezo, da glask tenna madelez an dud war o foan. Bez' e oa ivez peorien vad hag onest, evel just. Ar re-ze a veze resevet en tiegeziou war ar mêz, ha greet koan dezo. Goude e kanent pe e kontent doareou al lehiou o-doa tremenet enno. Da gousked, er horn ma vezent boazet, e kavent plouz founnuz da zresa eur gwele c'hweg. Goude eur banne zoubenn diouz ar mintin, e kerzent adarre da gestal. Dond a reent endro da zerr-noz, med antronoz vintin e kuitaent kêr evid mond d'eul leh all.

Truez am-ou dreist-oll ouz daou baour-kêz diaoul. Unan a oa dall, egile n'e-noa nemed eur vreh, eun hanter fri, eur skouarn hepken, chotou gwriet gand ar hleizennou. Pa oa krouadur en e gavell en ti, eun hoh e-noa sailhet warnañ ha mahagnet anezañ. An daou baour a ye da gestal asamblez. Eur hi bihan staget gand eur gordennig voan a gase an hini dall, war bouez, penn-da-benn gand kostez an hent. D'an abardaez e veze trempet soubenn dezo en ostaliri, gand ar bara klas-ket ganto. Awechou tud vad a ree dezo eun tammig kig da zebri gand o bara. Evid diskuiza e pakent eur bannig lagoud araog mond da gousked.

Eur' reder hent am-eus anavezet ivez. Ne oa na klañv na koz, med karoud a ree redeg an henchou ha goulenn an aluzenn evid kaoud lagoud. Digemeret mad e veze, rag, diveo (1) e oa eur gwall brezegez hag eur hanter dispar. En eur gana e ree beb seurt simiraklou a lakae an dud da hoarzin leun o genou. Med pa e-nije evet re, e klaske ober e vestr war ar re all hag e ranke beza taolet er-mêz.

R. GARGADENNEC.

(1) Meo = mezo.

Yann hag ar plouz

Chann a lavare da Yann : — « Amarret mad e-teus ar bern plouz ? Mar deu avel braz, ar plouz a yelo oll gantañ. »

— Amzer zo ! a responte Yann.

— Eun nozvez an avel a zavas hag a gargas muioh atao. Ar gwez, strilhet, a zraske, evel ma vijent bet o houlenn sikour. An nor hag ar prenistri a stor-loke, er ziminal e oa skuilhet al ludu hag an tan.

— Perag, a lavare Chann d'he gwaz, ne teus ket selaouet ahanon ?

Yann ne lavare grik, dre ma oueze n'e-noa ket greet mad. An deiz warlerh, siwaz, ne oa mui bern plouz ebet, strewet penn-da-benn d'an henchou ha d'ar parkeier. Ha Chann, droug ruz enni, a hourhemennas :

— 'Weles ket, tamm cheulk, petra e-teus greet ? Kerz war e lerh, bremañ ! Arabad dit dond d'ar gêr ken na to kavet da blouz !

Ha Yann en hent, o tastum briadou plouz hag o vernia anezo. Kaer e-noa ober, an avel, kreñvoh egetañ, a zamme ar plouz hag her hasse pelloh, pelloh atao. Ha Yann a rede atao warlerh e blouz. Ne ouie dare pegit e oa eet deuz ar gêr, oh en em ganna gand an avel kriz.

Digouezet e tal eur menez, e welas eun toull du ha penn-da-benn gand an hent da vond ebarz, e blouz skuilhet du-mañ du-hont.

— Red eo din gwelet petra zo en diabarz, eme Yann, aon awalh dezañ. Hogen Chann he-doa gourhemennet dezañ digas ar plouz d'ar gêr kousto pe gousto. War bouez, heb ober trouz e tiskennas en toull du ha bremaig e tigouezas en eur mell kegin, eun oaled vraz enni gand eur pod-houarn, tan dindannañ forz pegement, tan gand plouz o teuler maged teo. War an oaled aa azezet eur vaouez koz, he bleo gwenn dirallet a-zindan he hoof du-pak. He dent hir a zave betek toullou he fri pe a goueze betek traon he chik. Mellou daoulagad, ruz iskiz en he fenn, daouarn braz, bizied krog.

— Ma mabig paour, emezi da Yann, perag oh deut amañ ? Touchant e tigouezo ma mab, an Avel Vraz er gêr. Mar kav ahanoh amañ, e vezoh flastret gantañ.

— Mamm-goz, a respontas Yann, an Avel Vraz e-neus kaset va flouz gantañ, ha gourhemennet eo bet din gand Chann, ma maouez, digas anezañ endro kousto pe gousto.

Eur vlejadenn spontuz a oe klevet :

— Setu an Avel Vraz, va gwall vab, o tont ! Deuit buan ma klozin ahanoh !

An Avel a youhe o tond en ti :

— Petra eo ar hwex a zantan amañ ?

— C'hwex an tan plouz, ma mab, evid aoza deoh koan.

— Naon braz am-eus ! Buan boued din !

— Dioustu, ma mab ! It d'ho kamb, me a gaso deoh ho poued evel kustum.

Pa oe kousket an Avel Vraz, an hini goz a halvas Yann er zal vogedet :

— N'oun ket evid rei dit da blouz, paotr paour, devet eo. Setu amañ eun

Pa oe kousket an Avel Hwitell, an hini goz a lavaras da Yann:

— Paour-kêz diaoul! Me a zo o vond da zresa an dud o-deus laeret an doal diganit. Setu amañ eur vaz. Te a lavaro: « Bazig, bazig karet, grit ho tever! » hag e weli ar vaz o vond endro. Evid lakaad an abadenn da echui, ar homzou-mañ: « War bouez, deuit em dorn bremañ! » hag ar vaz a zento. Kerz bremañ hag arabad dit dond en dro, rag n'am-eus galloud ebet ken evidout.

— Bennoz Doue deoh, mamm-goz! Biskoaz ne zizoñjin ho madelez!

Setu ma erruas adarre e-tal an ostaliri:

— Sell Yann! eme an ostiz. Deuit tre an ti, da zebri ha da eva!

— Nann, me a zo deut da gerhad ar pezh a zo bet laeret amañ diwarnon: ma bida a gah oour hag an doal a zervij an dud o-deus naon.

— Mallaz Doue! a lavaras an ostiz, stlapom an amprevan-mañ er-mêz!

An daouarn a zavas d'al laez. Hogen Yann a halvas e vaz. « Bazig, bazig, koant, grit ho tever! » Kerkent ar vaz a lammas war jouk ar bootred, ha bahadou en dro, ken a houlennt o buhez.

— Ma baz a chouko, eme Yann, ken ahann ho-po rentet ar pezh ho-peus laeret.

— Awalh! Awalh! Rentet e vint deoh!

Hag an ostiz a yeas buan-buan da gerhad ar vida hag an doal. Neuze Yann a lavaras: « Bazig, bazig koant, deuit em dorn! » Hag ar vaz a zentas. Ar vida en e gostez, o lipad dezañ e zorn, hag an doal klozet en e hodell, Yann a gerzas buan wardu ar gêr.

— Poent e oa dit erruoud, eme Chann, gand eur vouez klemmuz, n'eus mui netra en ti, na gwenneg da brena boued.

An doal a oe kerkent astennet war an daol: « Doalig, doalig karet, grit ho tever! » Ha Chann, difluket he daoulagad, a welas o fond war an daol traou a beb seurt. An asiedou aour a lugerne gand an heol, ar gwer a ree eun trouz sklintin pa stoke eun dra bennag outo.

Pa oe echu ar pred. Yann a houlenntas eur zelvied wenn: « Bidaig, bidaig, vad », emezañ, en eur ober allazig d'ar vida, « grit ho tever! » Hag an aour da goueza war an daol a vernadou.

— Che! Yann baour, na traou kaer a hellim prena! Hag ar vaz, Yann, ne teus ket diskouezet din petra a ra?

— Eur wech all, Chann, arabad eo diskouez kement tra ar memez devez!

— Te a zo o klask derhel anezi evidout da-unan! N'out ket eun den eeun, Yann, eun trubarder n'out ken!

— Kontantet e vi! Sell petra a ra ar vaz! Bazig, bazig koant, grit ho tever! Kerkent ar vaz en em lakaas da skei war Chann a daoliu lijer. Dre ma rede, e rede ar vaz war he lerh. Erfin, Yann a gemeras truez ouz e bried, hag, a lavaras: « Bazig, bazig koant, war bouez, deuit em dorn. »

Adaleg an devez-se an daou bried a dremenas eur vuhez euruz.

R. GARGADENNEC.

(Kontet d'am mamm gand va zad-koz, war dro ar bloavezh 1888).

Moh Maner Lezkongar

Aotrou maner Leskongar e-noa moh bihan da werza hag eun devez e lavaras d'e vevel braz:

— Nog, ni a ranko mond da foar Bloneour gand ar moh-se a-benn digwerner.

— Ya 'vad, Aotrou, poent eo, deut int braz awalh.

Ha setu ar moh karget er hachedou ha lakaet er charbañ. An Aotrou a bignas war horre, ar mevel a gemeras peg er zugellou. Eun taol skourjez d'ar marh, hag en hent. Al loan yaouank a rede kaloneg.

E Ploneour e oe diskarget ar harr ha lakaet ar hachedou moh war ar blasenn:

— Me zo o vond d'ober eun dro dre ar foar, eme an Aotrou da Nog, evid gweled penaoz ha pe briz emañ al loaned. E-pad an amzer-ze, te a werzo ar moh.

— Peseurt priz, Aotrou, a houlennt diouto?

— Deg lur diouz peb hini. Arabad dit rei izelloh!

Dond a ree tud da zelled ouz ar moh bihan:

— Pegement an tamm?

— Deg lur. Gweled a rit int moh maget mad.

— Deg lur! Biskoaz! Ha sod oh! Moh bihan fall evelse, deg lur! Salver benniget! Lod n'ouzont ket pe briz goulenn deuz o zraou. Evid ugent real am-eus bet ker koulz hag int.

Nog paour ne helle ket rei distaal, ha koulskoude e ouie mad e-unan e oant re ger. Pa zigouezas an Aotrou:

— Penaoz, Nog? emezañ. N'eus gwerzet hoaz gour ebet?

— Tud awalh a zo bet wardo ar hachedou. Pa lavaren dezo ar briz e tehent kuit en eur behi warnon.

— Mad, laask anezo! Eet on skuiz amañ. Deom ganto d'ar gêr. Boued awalh a zo da rei dezo.

Ha tiz d'ar gêr gand ar hachedou er charbañ. Ar marh a halompe, mall gantañ kaoud e varchosi hag e damm kerh. Roet e oa d'ar moh beb a gorvad gwelienn.

Eur miz goude e oant kresket eun tamm mad:

— Sell, paotr, eme an Aotrou da Nog, ha ma yafem warhoaz da foar ar Pont? Duhont marteze e vo êsoh gwerza ar moh.

— Evel ma karoh, Aotrou. Deut int kaer bremañ.

Antronoz e oant abred war ar blasenn, e-touez eur bern kachedou renket kichenn-ha-kichenn war an douar, etre ar hohu ha toull kêr. Ar moh a hrogne, lod a wige. an dud a joue kreñv, evid en em gweled.

En eur vond kuit, an Aotrou a lavaras:

— Gwerz ar moh da unan, Nog, pemzeg lur peb hini, heb rei distaal. Pedet

on gand kamaloded dezuz ar manerioù tro war dro da vond da leina ganto d'an ostaliri.

Ar varhadourien a deuas da zelled ouz ar moh:

— Selaou 'ta! Pemzeg lur! Dezuz a beleh oh-c'hwiz? Re ger e vefent evid deg lur!

— Nann, nann! eme Nog. Sellit outo, pebez reunenn fin a zo warno, pegen ledan eo o hein. Ar re-ze a raio moh a feson, me lavar deoh!

— Gastou! Eur gwall deod e-teus, paotr! Eun alvokad a dlefes beza greet. Re ger int koulskoude. Marteze 'roes ar hachedou war ar marhad?

Hag e tehent kuit en eur hoarzin. Nog e-noa c'hoant da lezel aze ar moh ha da vond d'an ostaliri da hleba e deod dizehet. D'an abardaex e tigouezas an Aotrou, leun e gov:

— Chomet eo ar moh oll ganit?

— Ya, eme Nog. Eur bern tud a zo bet en dro d'ar hachedou. Evid deg lur e vijent bet eet oll er-mêz.

— Mad! Deom d'ar gêr! Gwelloc'h e kavfen gweled anezo o vond gand an diaoul evid netra eged rei anezo evid deg lur.

Hag ar hachedou sammel adarre er charbañ.

— Peseurt foar divalo eo bet houmañ! a zoñje Nog, a oa chomet heb tamm da zebri na da eva. Biskoaz kemend-all! N'am-eus ket bet amzer zoken da glask eur hamalad bennag evid mond gantañ d'an ostoleri da venniga ar foar!

Pa errujont er gêr da zerr-noz, e oe tennet adarre ar moh dezuz ar charbañ, lakaet plouz dindanno ha gwelliennet a-zoare. Am Aotrou, bet o korvata er Pont, a yeas ouz taol gand an Itron hag ar vugale. Ar vevilien hag ar plaezed a houlenas gand Nog:

— Plijadur e-teus bet oh ober da dro?

— Plijadur! Diaoul mud! Eur blijadur iskiz! N'am-eus tapet nemed trouz, goaperez digand an dud, c'hoarza deg, koñchennou! Kemeret on bet ganto evid eur paour-kêz imbisil na ouie ket petra eo eur gwenneg.

Eur miz all a dremenas. Ar moh, bouetet mad, a oa deut da veza loaned lard, êz da werza evid eur briz deread:

— Nog, eme ar mestr, warhoaz ez i da unan gand ar moh-se da foar Bloneour. Me zo eet skuiz o halompad war o lerh. Gwerz anezo ar gwella ma helli, ar briz a gari en dra-mañ.

— Me a raio evid ar gwella, eme Nog.

War ar blasenn foar, Nag a gavas adarre an dud e-noa greet goap outañ. Kinnig a reas dezo dioustu eur briz izel awalh, ken a droie an oll varhadourien en dro dezañ, sabatoet:

— Gwerz anezo din oll, eme unan, nemed an hohig fall-ze.

— Mad-tre eme Nog, nemed an hini a breno ma moh a ranko lezel ganin lost peb hini.

Eun tammig trouz a zavas etre ar varhadourien ha Nog, dont a rejont koulskoude d'en em gleved. Al lostou hag an arhant en e chokodou, sammel ar hachedou gollo (nemed unan gand an hohig fall e-barz) war ar charbañ, setu Nog war an dizro.

Araog erruoud er maner, e oa eur mell foenneg war lez an hent, gand

eul lagenn zon en he hreiz. Goude beza staget ar marh ouz eur wezenn, Nog a grogas en hohig fall hag a gasas anezañ gantañ d'al lagenn en eur zelled mad peleh lakaad e dreid. Sanka a reas al loan war e benn er pri ha ne laoskas nemed e lost er-mêz. Goude e pikas al lostou all tro war dro, ha buan d'ar gêr.

— Ahanta Nog, gwerzet ganit ar moh? eme an Aotrou.

— Aotrou paour! Ma ouifeh petra zo c'hoarvezet? En eur vond d'ar foar, erruet e kichennig ar foenneg vraz, ar marh e-neus kemeret spont, pignet eo war ar hleuz, ha pilet ar harr. Ar moh, eet sod gand ar spont emichañs, a rede er foenneg. Lonket int bet gand al lagenn an eil goude egile. Ne welen mui nemed o lostou d'al laez. Beuzet int oll, ma n'eo ket permetet!

Pa erruas an Aotrou hag ar paotr dirag al lagenn, ne weled evid gwir nemed lostou ar moh:

— Cheñch warno, Nog, da denna anezo er-mêz euz ar vouilhenn! a jousas ar mestr.

— Ez da lavared! a respontas Nog, en eur ober van da zacha hag en eur goueza war livenn e gein, eul lost gantañ en e zorn. — Gweled a rit, Aotrou! Stard emaint ebarz ha ne hellim ket o haoud alese. Gortoz, amañ zo unan all!

Sacha a reas neuze war lost an hohig fall, gand kement a nerz ma teuas gantañ er-mêz euz ar pri.

— Sell, Aotrou, maro eo. Ne vo greet netra vad gantañ ken. Piou a garfe debri kig eun hoh maro e kreiz ar fank?

— Setu aze eun taol! eme an Aotrou. Kollet ma moh ha kollet ma arhant!

— Ya, Aotrou, gwelloc'h e vije bet deoh rei anezo marhamatoh er foar! Eet int bremañ gand an diaoul evid netra!

Hogen Nog a ouie mad ne oa ket kollet arhant ar moh-se evid eun diaoul all.

R. GARGADENNEC.

Ti-Moullerez an
" Télégramme "
Leurenn Wilson
Brest

Ar Rener : Dr DUJARDIN.

Embannadurioù EMGLEO BREIZ

BARZONEGOU :

1. - Barzonegou Reunan Ar Moug. 220 lur franco
2. - Gand Red an Dour, gand Ropars Broudig. . 220 " "

DANEVELLOU :

1. - Geotenn ar Werhez, gand Jakez Riou. 385 " "
2. - Ar Roh Toull, gand Jakez Kerrien 385 " "

MOJENNOU BREIZ :

1. - Ar Mor, gand Per Helias. 305 " "
2. - War dréz ha war veg. 305 " "

C'HOARIVA :

1. - Gurvan ar Marheg estranjour, gand Tanguy
Malemanche 600 " "
2. - Mevel ar Gosker, gand Per Helias 400 " "

BREZONEG GWENED :

1. - Dason ur Galon, gand Loeiz Herrièù 670 " "

KAN :

1. - Kanom Uhel (Emb. Kendalc'h) 170 " "

KELENNADUREZ :

1. - Komzom, Lennom ha Skrivom Brezoneg, gand
an Dr Tricoire. 325 " "
2. - L'Orthographe Universitaire de la Langue
Bretonne, gand F. Falc'hun (diviet)
3. - Geriadurig Brezoneg-Galleg ha Galleg-Brezo-
neg, gand Stéphan-Séité 365 " "
4. - Cent Textes Français à traduire en Breton,
gand P. Trepos 285 " "
5. - Breiz Hor Bro (Emb. Kendalc'h) 170 " "
6. - Deskom Brezoneg, Stephan-Séité 720 " "
7. - Le Pluriel Breton gand P. Trepos 1500 " "

LEORIOU SKEUDENNET EVID AR VUGALE :

1. - An Azennig bihan. 235 " "
2. - Ar Honiklig Boudedeo 235 " "

Embannadurioù " EMGLEO-BREIZ " :
C. C. P. 380-96 RENNES

Ar Yez hag ar Vro

- EMGLEO BREIZ -

B. P. 17 BREST